

Sveriges mest ojämställda ämne?

En kritisk diskussion om jämställdhet och mäns förhållande till de genusvetenskapliga disciplinerna

Axel Fagerholm

Kön, samhälle, vetenskap III

GNV103 ht 2003

Handledare: Bente Rosenbeck

Abstract

The purpose of this study is to interrogate the tension-laden relationship between men (of the dominant classes and ethnicities) and feminism. Closely linked to this lies the question of how valid and relevant official Swedish goals of gender equality can be to the Centres for Women's Studies and Gender Research in Sweden.

The essay is mainly an in-depth qualitative study concerned about questions such as; how does feminist researcher in Sweden perceive the question of men in/doing feminism and what are the implications of these perceptions for the Swedish goals of gender equality? Thus, in this study I've interviewed six feminist researchers, five women and one male, about their view of men doing/in/and feminism and about the adequacy of equality goals to the Centres for Women's Studies and Gender Research in Sweden.

The main questions I posed in this essay was prompted by the Swedish political scientist Bo Rothstein accusation of two feminist Swedish researchers, Yvonne Hirdman and Maud Eduards, of deliberately harassing men interested in feminist theory and striving to create women-only spaces at the different Centres for Women's Studies and Gender Research around Sweden. This would according to Rothstein violate the Swedish goals of gender equality where equal representation is essential.

However, the empirical material shows a benign attitude towards men doing feminism and the interviewed all stressed the importance of diversity among feminist scholars and students. As for the Swedish goals of gender equality, the interviewed expressed diverse and contradictary answers concerning how valid those goals should be to the Centres for Women's Studies and Gender Research in Sweden.

Contrasting the empirical material, my own argument in this essay circles around a critique of the validity of the Swedish goals of gender equality to the Centres for Women's Studies and Gender Research in Sweden. Seeing men as a group with groupbased experiences, perspectives and interest puts the female dominance at the Centres for Women's Studies and Gender Research in Sweden in another light, making the absence of men not a question of harassment but a question of male privilege to stay ignorant and indifferent of gender relations.

Nyckelord

Män, maskuliniteter, feminism, genusvetenskap, feministiska forskare, jämställdhet, jämställdhetsmål

1. Inledning.....	4
2. Syfte och frågeställningar	5
2.1 Avgränsningar	6
2.2 Disposition	7
3. Teoretiska ramar och reflektioner	8
3.1 Begreppsdefinitioner – min syn på patriarkatet och feminism.....	9
3.2 Män som feministiska vetare ?.....	11
3.3 Mäns förhållande till akademisk feminism – i 3 antologier.....	14
3.4 Från kvinnoforskning till genusforskning - en kort historisk översikt.....	15
3.5 Teoretiska riktningar – maskulinitets-, postmodern och intersektionalitetsforskning ...	17
3.6 Jämställdhetsmålen i de högre lärosätena	19
4. Metod.....	22
4.1 Intervju som kvalitativ forskningsmetod.....	22
4.2 Intervjun som ett (ojämlikt) samspel mellan 2 människor.....	23
4.3 Intervjun som ett samspel mellan två könade människor.....	24
5 Forskningsprocessen	25
5.1 Urvalet av intervjupersoner	26
5.2 Kontakten togs.....	26
5.3 Platserna för intervjuerna	26
5.4 Genomförandet av intervjuerna.....	26
5.5 Transkribering och analys av intervjuerna	27
5.6 Etiska reflektioner	28
6. Män är välkomna - alla skall vara med!	29
6.1 Möjligheter med män - varför så positiva?	29
6.2 Så länge ”man” intar ett maktperspektiv	32
6.3 Besvärliga erfarenheter och män som feministiska vetare.....	36
6.4 Jämställdhetsmål - för de genusvetenskapliga disciplinerna?.....	39
7. Sammanfattande diskussion.....	41
8. Referenslista	44
9. Bilaga 1 – Introduktionsbrevet.....	48
10. Bilaga 2 – Intervjufrågorna	49
11. Fotnoter.....	50

1. Inledning

Den här uppsatsen har sin upprinnelse i den hätska debattartikel som Bo Rothstein, statsvetarprofessorn i Göteborg, skrev sommaren 2002 i Dagens Nyheter (DN) i ett utfall mot genushistorikern Yvonne Hirdman och den feministiska statsvetarprofessorn Maud Eduards. Dessa fick representera Sveriges kvinnliga genusforskare och beskylldes av Rothstein för att könstrakassera manliga studenter och samt att i jämställdhetens namn medvetet verka för enkönade studie- och forskningsmiljöer vid landets genusvetenskapliga utbildningar. Rothstein gjorde i artikeln en poäng av att kvinnliga lärare, forskare och studenter starkt dominerar Sveriges genusvetenskapliga utbildningar i antal. Ett faktum som strider mot ett grundläggande jämställdhetsmål i svensk politik som fastställer att det är eftersträvänsvärt med en balanserad rekrytering, d v s att företag, myndigheter, förvaltningar och lärosäten bör arbeta för att ha lika många kvinnor som män i sina verksamheter (DN 2002-07-03).

I Hirdmans svar på Rothsteins fräna angrepp pekade hon på det bristande manliga intresset för genusvetenskaplig forskning, som en förklaring till varför män hittills inte har valt att läsa ämnet i någon större utsträckning;

Forskningsfältet, uppfattas inte som "allmänt" (av allmänt intresse) av den kulturella intelligentian eller av forskarsamhället. Det uppfattas som "sär" - som "kvinno", som något "man" inte vill, inte behöver förhålla sig till. Något av underordnat intresse (DN 2002-07-13).

Maud Eduards var inne på samma spår. Till Expressen sade hon¹;

Det viktiga är vad folk uträttar. Det är fel att skuldbelägga kompetenta kvinnor som forskar i genusvetenskap, bara för att det inte är fler män som sysslar med detta. Samma sak gäller i förskolan. Det är inte fel att kvinnorna jobbar där, felet är att inga män söker sig dit (Expressen 2002-07-04).

Att män inte har sökt sig till det genusvetenskapliga forskningsfältet som forskare eller studenter beror alltså enligt Hirdman & Eduards på att intresset för feministisk forskning helt enkelt inte finns hos män. Maud Eduards sade också till Expressen att kvinnor är mer kompetenta och intresserade av det genusvetenskapliga forskningsfältet och därför har det lättare för att se den manliga maktordningen samt att det faktiskt inte finns något egenvärde i att män också forskar om jämställdhet (Expressen 2002-07-04).

Jag anser att Bo Rothsteins kommentarer är tidstypiska för en svensk jämställdhetsdebatt där män och kvinnor antas ha ett gemensamt intresse av att förändra könsförhållandena i samhället. ²Sociologen Carin Holmberg kontrasterar detta konsensusperspektiv, fritt från konflikter och intressemotsättningar, med ett könsmaktperspektiv som synliggör de olika intressen som kvinnor och män har när det gäller att förändra könsmaktrelationerna (Holmberg, 1993, s 15). Enligt Carin Holmberg har den officiella definitionen av jämställdhet³ en kvantitativ och en kvalitativ aspekt (1996, s 87)

Den kvantitativa aspekten innebär att man ska sträva efter jämn könsfördelning inom samhällets alla områden: utbildningar, yrken, maktpositioner, fritidssysselsättningar etc. Jämn könsfördelning betyder att det i varje enskild verksamhet skall finnas 40% av det underrepresenterade könet och max 60% av det överrepresenterade (Holmberg, 1996, s 87)

Den kvalitativa aspekten innebär att "både kvinnors och mäns kunskaper, erfarenheter och värderingar tas tillvara och får berika och påverka utvecklingen inom alla områden i samhället" (Holmberg, 1996, s 88).

Det är utifrån den kvantitativa aspekt av jämställdhet som Rothstein byggde sin argumentation och den förefaller vara central i definitioner av jämställdhet. Utifrån denna kanske genusvetenskap kunnat sägas vara Sveriges mest ojämsställda ämne. Men i dessa definitioner av jämställdhet sägs det, som Carin Holmberg har påpekat ingenting, om mäns intresse av att behålla sin överordning. Den logiska konsekvensen av en jämn könsfördelning av samhällsliga maktpositioner blir till exempel att män kickas ut från parlament, styrelserum och ledande poster i förvaltningar (Holmberg, 1996, s 86). Att män har ett intresse av att behålla den patriarkala samhällsordningen och därmed får ett spänningsfyllt förhållande till feminism, även i dess akademiska klädsel, är tydligen något som jämställdhetsförespråkare liknande Bo Rothstein inte ser.⁴

Men hur tänker egentligen genusvetenskapliga forskare, den grupp som Rothstein adresserade i sin DN-artikel? Antar de ett könsmaktperspektiv eller talar de om en jämställdhet som alla vinner på? Eller intar de helt andra perspektiv? Hur ser de på mäns förhållande till genusvetenskap/feminism och vad får det för konsekvenser för deras syn på de kvantitativa och de kvalitativa aspekterna av jämställdhetsmålen? Det här är frågor som jag har sökt svar på i den här uppsatsen.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med den här uppsatsen är att få en inblick i ett antal feministiska forskares föreställningsvärld med avseende på deras syn på mäns förhållande till genusvetenskapliga discipliner (Med genusvetenskapliga discipliner menas alltså de olika vetenskapliga fora som finns i Sverige för att bedriva genusvetenskaplig undervisning, uppdragsutbildning och forskning).

De frågor jag har ställt mig är;

1. Vilka problem och/eller möjligheter kan feministiska forskare se i att fler män skulle söka sig till de genusvetenskapliga institutionerna?
2. Hur kan feministiska forskare förhålla sig till de jämställdhetsmål som reglerar deras verksamhet?

Frågorna är relaterade till varandra såtillvida att de jämställdhetsmål som satts upp för verksamheten vid de genusvetenskapliga disciplinerna (bland annat) anger att fler män bör

finnas som studenter och forskare. Frågan är hur de feministiska forskarna ställer sig till dessa påbud (fråga 2) och vilka problem eller möjligheter de skulle se i uppfyllandet av detta jämställdhetsmål (fråga 1). Jag vill också se båda frågorna som delar i en större fråga; hur kan feministiska forskare se på mäns förhållande till feminism?

I centrum för den här uppsatsen står alltså olika feministiska forskares synsätt. För att få reda på några av dessa synsätt har jag gjort intervjuer med 6 genusvetenskapliga forskare, fem kvinnor och en man.⁵ Motivet för att intervjua feministiska forskare kommer ifrån att jag tänkte att feministiska forskare, i sina funktioner som undervisare och forskare vid de genusvetenskapliga institutionerna, tvingas till att utarbeta en praxis för hur de skall förhålla sig till manliga genusvetenskapliga studenter och forskare/lektorer samt till jämställdhetsmålen. En praxis som jag antar bygger på/samspekar med en teoretisk syn om kön och makt; en teoretisk syn som säger något om mäns förhållande till feminism.

Jag tänkte alltså att feministiska forskare borde ha de mest intressanta perspektiven på min problematik inte minst eftersom det är de som direkt berörs av jämställdhetsmål som postulerar dygden av en jämn könsfördelning.

Som läsaren snart kommer att bli varse består den här uppsatsen emellertid också av en omfattande ”teoretisk del”. Denna har jag skrivit i syfte att kunna förstå den kontext som de feministiska forskarna kommer ifrån. Men också för att vaska fram någon sorts egen ståndpunkt; vad jag anser om mäns förhållande till (akademisk) feminism och hur de påverkar ens syn på jämställdhet inom de genusvetenskapliga disciplinerna. Min egen ståndpunkt vill jag sedan även bryta mot de intervjuades uppfattningar, såsom jag har förstått dem, i den avslutande diskussionen.

2.1 Avgränsningar

När jag valde att i den här uppsatsen fokusera på några svenska feministiska forskares perspektiv innebar det att andra perspektiv blev osynliga. Till exempel har inte genusvetenskapliga studenter och maskulinitetsforskare⁶ fått komma till tals i min studie.

Att intervjua genusvetenskapliga studenter såg jag som ganska meningslöst eftersom jag tänkte att det nästan per automatik skulle uppstå ojämlika maktrelationer i intervjuerna mellan mig och studenterna. Alltså att jag både som man och som intervjuare skulle få ett sådant övertag över de kvinnliga studenterna i intervjusituationen att de inte hade känt sig trygga och fria i att uttrycka sin egentliga mening.

Jag har dessutom inte intervjuat några maskulinitetsforskare eftersom de svenska maskulinitetsforskare som jag kände till var utspridda över hela Sverige (jag intervjuade dock en man verksam vid en genusvetenskaplig institution). Så rent praktiskt hade det blivit för tidsödande och dyrt för mig att resa land och rike runt efter informanter. Ett annat skäl var att jag tyckte det räckte med feministiska forskares perspektiv och tänkte att de trots allt var bäst skickade att svara på mina frågor. Att inkludera andra ”informantgrupper” än feministiska forskare hade också gjort denna uppsats alldeles för omfattande.

En annan form av avgränsning rör vilka män jag vill uttala mig om när jag själv talar om män och mäns förhållande till feminism. Jag fokuserar nämligen i den här uppsatsen främst på vita, svenska, heterosexuella medelklassmän i de högre utbildningarna och deras relation till akademisk feminism. När jag intervjuade mina informanter preciserade jag emellertid inte vilka män jag menade. Vilken grupp av män eller vilket manligt subjekt de hade i åtanke när de svarade på mina frågor vet jag därför inte.

Mitt huvudsakliga skäl till att fokusera på just den här gruppen av män kommer ifrån insikten, formulerad av den amerikanska litteraturvetaren bell hooks att det är främst denna grupp av vita, heterosexuella medelklass män som har haft/har tillgång till den auktoritet och de privilegier över kvinnor som alla män förväntas inneha (hooks, 1984, s 68). Ett annat skäl är förstås att det är en analytiskt nödvändig avgränsning. Kategorin män är så pass differentierad av klass, etnicitet och sexualitet att det hade varit svårt att uttala sig om "Mäns" förhållande till feminism. En homosexuell och en heterosexuell man kan ju till exempel ha helt olika förhållande till feminism förutsatt att homofobi och sexism går hand i hand.⁷

Slutligen innebär den sociala snedrekryteringen till Sveriges universitet och högskolor att vissa sociala grupper, till exempel arbetarbarn, inte återfinns inom högre utbildningar i en utsträckning som är proportionell i förhållande till gruppernas andel av befolkningen. Till exempel är chansen att ungdomar från högre tjänstemannahem börjar studera vid högre utbildningar sex till sju gånger större än chansen för ungdomar från icke facklärd arbetarhem (SOU 2000:47, s 43). Följden av detta är att den gruppen av män jag talar om alltså är vanligt förekommande i de högre utbildningarna; om jämställdhetsmålen skall uppnås måste nog därför en stor portion av dessa män värvas.

2.2 Disposition

Den här uppsatsen kan sägas vara indelad i två huvudsakliga delar; en teoretisk och en empirisk. I den teoretiska delen försöker jag ge ett perspektiv på mina frågeställningar; jag gör definitioner på begrepp som *patriarkat* och *feminism* i kapitel 3.1 samt funderar på mäns möjligheter till att skapa feministisk kunskap i kapitel 3.2. Dessutom skriver jag i kapitel 3.4 och 3.5 om viktiga teoretiska och institutionella förändringar som genusvetenskap har genomgått; förändringar som jag teoretiskt anser ha gjort ämnet mera "öppet" för män, det vill säga mindre minerat och skrämmande för män. Dessförinnan har jag redogjort kort för forskningsläget (kap 3.3), det vill säga, vad har skrivits om mäns förhållande till feminism? Slutligen försöker jag i kap (3.6) föra en kritisk diskussion kring jämställdhetsmålen i de högre lärosätena för att ge min syn på jämställdhetsmålen aktualitet för de genusvetenskapliga disciplinerna.

Den teoretiska delen kan förhoppningsvis sedan bilda en ram för läsaren när det gäller att förstå och analysera vad de intervjuade hade att säga. Den empiriska delen i min uppsats består av kapitel som både behandlar min metod för att samla data, en beskrivning av forskningsprocessens gång och naturligtvis främst, en genomgång av vad de intervjuade hade att säga.

I kapitel 4.1 diskuterar jag alltså kvalitativa intervjuer som forskningsmetod medan jag i kapitel 4.2 och 4.3 dryftar mikropolitiken i intervjusituationer, det vill säga, jag ser intervjuer som ett en maktrelation mellan intervjuaren och den intervjuade där båda är aktiva agenter i skapandet av intervjun. Efter min metoddiskussion vänder jag mig sedan mot forskningsprocessens gång (Kap 5) där mitt uttalade syfte är att göra denna så transparent som möjlig.

Under den samlande rubriken ”Män är välkomna - Alla skall vara med!” lyfter jag sedan fram det essentiella av vad som sades under mina intervjuer. I kapitel 6.1 respektive 6.2 redogör jag för varför de intervjuade var så positiva till män som gör feminism, är feminister eller förespråkar feminism samt vilka problem och/eller möjligheter de såg i att fler män söker sig till de genusvetenskapliga disciplinerna. Sedan berättar jag om hur de intervjuade såg på ”erfarenheter” och män som feministiska vetare (kap 6.3) för att till sist skriva om vad de sade om jämställdhetsmålens vara eller inte vara i de genusvetenskapliga disciplinerna (kap 6.4).

Slutligen gör jag i kapitel 7 en sammanfattande diskussion där jag försöker sammanfatta svaren till de två frågorna jag ställde för att sedan bryta de intervjuades åsikter om mäns förhållande till feminism mot mina egna, med målsättningen att säga något klokt om mäns förhållande till feminism.

3. Teoretiska ramar och reflektioner

Den amerikanska statsvetaren Valerie Bryson har påpekat att det finns stora meningsskiljaktigheter bland feminister i frågor som; hur passar män in i analyser av patriarkatet, hur bör förändringsstrategier formuleras samt hur kan visioner för framtiden föreställas? Är män till exempel alltid ”fienden” eller kan män vara allierade med feminister (Bryson, 1999, s 195)? Meningsskiljaktigheterna härrör rimligtvis delvis från de personliga erfarenheter olika feminister har av män⁸ men också från de individuella feministernas ”feministiska grundsyn”, det vill säga deras teoretiska syn på kön och makt.

Vetenskapsteoretikern Sandra Harding har till exempel i sin artikel *Can men be Subjects of Feminist Thought?* visat att olika teoretiska paradig - exempelvis liberalfeminism, marxistisk feminism, socialistisk feminism, radikalfeminism, och deras korresponderande epistemologier - alla ger män olika epistemologiska möjligheter till att bli feministiska vetare och kunskapsproducenter (1998, s 175-189). Bryson diskuterar å sin sida hur de olika teoretiska paradigmen ger olika syner på mäns förhållande till feminism. Till exempel är manliga feminister högst oproblematiska i liberalfeminism men närmast en självmotsägelse i Brysons läsning av radikalfeminism (Bryson, 1999, s 196-200).

Själv anser jag att män har ett spänningsfyllt förhållande till (akademisk) feminism och vill förklara varför jag anser detta genom att ge begreppsdefinitioner av termer såsom *patriarkatet* och *feminism*.⁹ Detta ”begreppsdefinierande” kommer jag att göra starkt influerad av den amerikanska filosofen David J. Kahane och hans artikel *Male Feminism as Oxymoron*.¹⁰

3.1 Begreppsdefinitioner – min syn på patriarkatet och feminism

Enligt filosofen David Kahane är de västerländska samhällena vi lever i idag definierade av strukturella ojämlikheter av gruppbaserad makt, där privilegium och förtryck kan urskiljas längs linjer av kön, klass, Ras, etnicitet och sexualitet. Förtryckande system som baseras på dessa kategorier ”skär in i varandra”, konstituerar varandra ömsesidigt i en så kallad intersektionalitet. (Kahane, 1998, s 215).

Begreppet intersektionalitet är centralt för feminister när de teoretiskt, empiriskt och politiskt försöker behandla kvinnors differentierade erfarenheter av underordning (de los Reyes, Molina & Mulinari, 2002, s 25).¹¹ Intersektionalitet kan till exempel användas när en förståelse söks för hur rasistiska, patriarkala och kapitalistiska ideologier och materiella strukturer samspelar i bestämmandet av människors sociala positioner och identiteter. Hur människors konkreta levnadsvillkor formas i skärningspunkten av olika maktstrukturer (de los Reyes, Molina & Mulinari, 2002, s 24);

Idén om intersektionalitet tar sin utgångspunkt i en förståelse av makt som en multidimensionell konstruktion där kön, klass och ras/etnicitet är konstituerande (bärande) principer (de los Reyes, Molina & Mulinari, 2002, s 25).

Eftersom förtryckande system i verkligheten alltid konstituerar varandra måste en försiktighet alltid vidtas när de separeras ifrån varandra, oavsett vilka politiska och/eller analytiska skäl det görs av. Men ibland kan det emellertid fylla ett viktigt politiskt och analytiskt syfte att isolera en, i brist på bättre ord ”variabel”, i detta fall kön, för att göra en generaliserande beskrivning av patriarkatet. I en sådan beskrivning förloras kvinnors differentierade erfarenheter av underordning samt mäns differentierade tillgångar till de privilegier vi anses ha rätt till som män. Patriarkatet beskriver här blott strukturerade maktojämlikheter mellan män och kvinnor, där män är förtryckare och kvinnor förtryckta. Ett samhällssystem där män är överordnade kvinnor (Kahane, 1998, s 215-216).

Enligt David Kahane går det att urskilja tre aspekter av patriarkal makt (Kahane, 1998, s 216);

1. Den strukturerar interaktioner mellan kvinnor och män i praktiskt taget alla livssfärer vilket påverkar de möjligheter och det bemötande som män och kvinnor får i det offentliga livet, på arbetsplatser, på gatan, i hemmens ”lugna” vrå och i sovrummen.
2. Patriarkal makt handlar emellertid inte bara om några yttre krafter som privilegierar eller begränsar oss som män och kvinnor utan sätter också ramar för eller formar våra djupaste föreställningar, känslor och vanor.
3. Patriarkal makt gagnar män och skadar kvinnor (Med undantag och variationer). Ty för de flesta av de skador patriarkatet tillfogar kvinnor – sexuella trakasserier och våldtäkter, nedvärderingen av kvinnors tankar och känslor i olika institutionella miljöer, lönediskriminering, obetalt, nedvärderat och osynliggjort känslomässigt och produktivt arbete i den privata sfären etc. – finns det korresponderande fördelar för män såsom tillgång till kvinnors känslomässiga och vårdande arbete, privilegier vid

arbetsplatser knutna till ens maskulinitet och en oproportionerlig stor auktoritet eller trovärdighet förlänad till ens uttalande och framträdande i olika miljöer.

Feminism å andra sidan kan då benämnas som en kunskapsform; där feministisk teori beskriver en systematisk analys av patriarkatets tre olika dimensioner. Alltså en analys av könsrelationer utanför en själv (1), en analys av hur patriarkatet formar ens egen identitet (2) och en analys av de skador och privilegier som korresponderar med patriarkal makt, i ens eget liv och i samhället som helhet (3) (Kahane, 1998, s 216).

Feministisk kunskap är också *förvandlande*, en djupare förståelse av feministisk teori för ofta med sig en förändrad syn på ens liv och sitt beteende. Att engagera sig i feministisk teori och ideologi på ett djuplodande sätt innebär ofta en omtolkning av ens egen historia och identitet, en omtolkning som kan vara smärtsam. Ett djupare engagemang i feminism för också ofta med sig en omtolkning av ens plats i världen och kräver också nya handlingsformer för en själv (Kahane, 1998, s 217). Rimligtvis har ett ”feministiskt uppvaknande” också fundamentalt olika betydelser för män och kvinnor. David Kahane menar att de män som blir medvetna på ett djupare plan – om hur centralt kön är i strukturerandet av samhället och hur djupt patriarkatet är rotat – får det svårt att låta feministiska analyser förvandla deras liv på ett djupgående sätt. Han skriver;

In coming to recognize the operations of patriarchy, a man would learn some troubling things not only about his society, but about his own life. He would learn that he has internalized patriarchal affects, habits, and desires, in more ways that can be traced or changed /.../ that he has oppressed and continues to be complicit in the oppression of women in general and of particular women in his own life; and that his very gaze and sentence and interaction is inflected, in large or small ways, by sexism and patriarchal privilege (Kahane, 1998, s 221).

För individuella män behöver alltså inte feministiska analyser vara speciellt positiva, för att uttrycka det mildt, eftersom de visar oss hur delaktiga vi är och vilka intressen vi har i patriarkalt förtryck; en feministisk analys kan till exempel få heterosexuella män att se sina sexuella relationer till kvinnor i ett nytt ljus. Vad som tidigare tolkades som en ömsesidigt njutbar relation kan nu ses som en ojämlik och orättvis (makt)relation av över- och underordning (Kahane, 1998, s 222). Det här innebär att jag anser att sannolikheten för att individuella män lyckas få feminism att förvandla deras liv på ett grundläggande sätt, är liten. Det är möjligtvis enklare för kvinnor. För även om det inte är lätt, smärtfritt eller friktionsfritt för kvinnor att ta till sig feministiska analyser kan de ”åtminstone” visa kvinnor att deras smärtsamma erfarenheter, deras ”personliga problem” delas av en mängd andra kvinnor och faktiskt beror på mönster av patriarkalt förtryck (Mulinari & Sandell, 1999, s 288). En insikt som kan verka stärkande när kvinnor inte längre behöver placera ”problemen” hos sig själva, utan kan skapa möjligheter för förändrande kollektiv handling och personlig tillväxt. Den feministiske filosofen Sandra Lee Bartky skriver att de känslor av alienation som alltid är en del av feministiska erfarenheter kan uppvägas av en ny form av identifikation med kvinnor och solidaritet med andra feminister (Bartky, 1990, s 21).¹²

Min poäng är alltså att feminism nödvändigtvis måste betyda olika saker för kvinnor och män. Jag tror det är svårare och mindre sannolikt att män låter feministisk teori bli *förvandlande*, och applicera den på sina egna liv än vad det är för kvinnor. Dessutom är sannolikheten för att män kommer att vinna ett feministiskt medvetande betydligt mindre än sannolikheten för att kvinnor kommer till sådana insikter, vilket jag har för avsikt att visa i nästkommande kapitel.

3.2 Män som feministiska vetare ?

Den feministiske sociologen Diana Mulinari har påpekat att feministisk forskning visar att även om män är könsbestämda och hegemoniska grupper är rasifierade, så uppfattar dessa grupper ofta sig som "neutrala" och betraktar kön och "ras" som något som underordnade grupper är bärare av (Mulinari, 2003, s 32). Den amerikanske feministiske rättviseteoretikern Iris Young, har till exempel påpekat att män från de dominerande klasserna utgör en flytande kategori där de ser sig själva som formbara och fria individer (till skillnad från medlemmar av de förtryckta grupperna som ses som instängda i en evig och oföränderlig natur)(Young, 2000, s 112). Och den feministiska svenska statsvetarprofessorn Maud Eduards menar att "De som besitter kraft att innesluta och utesluta har inte bara privilegiet att definiera andra utan också, och kanske framförallt, friheten att *inte* definiera sig själva som en avgränsad grupp" (2002a, s 148). I svensk demokrati diskuteras sällan mäns förmåner eller ansvar som grupp vilket enligt Eduards kan härföras till att "*kärnan i den manliga normen är att män inte finns som politisk kategori*". Män har gjort sig själva till en "metakategori"¹³, en kategori som står över alla andra och följderna av detta blir att kvinnor kan benämnas som underordnade (i t.ex. jämställdhetsformuleringar) utan att män synliggörs som överordnade (Eduards, 2002b, s 3).

Detta innebär för mig att det teoretiskt sett är osannolikt att män kommer att börja intressera sig för feministisk teori, när de inte ens ser sig som män och därför inte kan acceptera en könsanalys som pekar ut män som en *grupp överordnad gruppen kvinnor*. Centralt för all feminism (inkluderat akademisk) är nämligen utgångspunkten att kvinnor som grupp är underordnade män som grupp och att detta förhållande bör ändras (Gemzöe, 2002, s.13). Redan här kan alltså det manliga ointresset för genusvetenskap, som Maud Eduards och Yvonne Hirdman lyfte fram i sina svar till Rothstein, förstås.

Den nordamerikanska maskulinitetsforskaren Bob Pease framhåller också att de flesta män inte är medvetna om vilka privilegier de får på grund av sina sociala positioner (klass, köns, etnicitet och sexualitetspositioner) och alltså bär på en ignorans om vilka fördelar de inkasserar från att vara överordnade i en rad komplexa och samspelande sociala strukturer. Dessutom är ofta mäns (från de dominerande klasserna) förtryckande beteende gentemot kvinnor eller andra män socialt accepterat som "normalt beteende" vilket hämmar deras medvetande om den förtryckande dimension som finns i deras handlande (2000, s 2). Män förefaller också sammanblanda känslor med makt, det vill säga de anför sin oförmåga att gråta eller hur känslomässigt dåligt de mår, som bevis för att de också är förtryckta. Men den feministiska filosofen Marilyn Frye påpekar i sin artikel *Oppression* att om begreppet förtryck sträcks ut så långt så att det kommer att innefatta allt mänskligt lidande så blir det också totalt meningslöst och oanvändbart. Feministers insikt om att män förtrycker kvinnor innebär inte att feminister tror att män inte har känslor eller kan må eländigt. (Frye, 1983, s 1-2). Personligen tror jag att många individuella män känner vanmakt och en möjlig konsekvens av detta kan bli att de tar sina egna erfarenheter av detta som en intäkt för att inte godta

utgångspunkten i könsmaktnanalyser - att män är överordnade kvinnor på en strukturell nivå - och därmed inte intresserar sig för feministisk teori. Mäns upplevelse av vanmakt innebär emellertid inte att män är maktlösa, Carin Holmberg menar att mäns vanmakt kan förstås som den frustration som uppstår när de rättigheter ”man” anser att man borde förfoga över i en viss situation inte går att uppnå;

Mäns vanmaktkänsla kan sägas härstamma från att den kollektiva mansmakten det patriarkala samhället indirekt garanterar män, och som förmedlas genom föreställningar om kvinnligt och manligt, inte är möjlig att omsätta i praktiken. Vanmakt ska således inte uppfattas som synonymt med maktlöshet utan som en upplevelse av utebliven rättmätig makt (Holmberg, 1993, s 33).

Att män upplever vanmakt och därför tänker att de inte är delaktiga i något kvinnoförtryck kan vara en förklaring till att de inte ser och/eller vill erkänna existensen av patriarkatet. Carin Holmberg identifierar två orsaker till att män håller kvinnors underordning ifrån sig. För det första är det tveksamt om män vill avstå från den samhälleliga makten. För det andra hindrar *homosocialiteten* män från att ta strid mot patriarkatet. Homosocialitet är ett begrepp som handlar om mäns relationer till varandra och innebär att män prioriterar sina relationer till andra män framför deras relationer till kvinnor. Alltså att manligt kamratskap värderas väldigt högt och en obrottslig lojalitet mellan män krävs. Män som inte sätter (mans)kollektivet först och alltså börjar benämna patriarkatet riskerar följaktligen att uteslutas, benämnas nedsättande eller utstå andra sanktioner (Holmberg, 1996, s 108).

Från ett ståndpunktsepistemologiskt håll går det också att argumentera för varför män sannolikt inte kommer att intressera sig för feministisk teori. Argumenten överlappar till stor del de ovannämnda gjorda om vad konsekvenserna blir att män inte kan se sig som tillhörande en grupp i relation till andra grupper. Patricia Hill Collins skriver följande om ståndpunkter;

”The notion of a standpoint refers to groups having shared histories based on their shared location in relations of power /.../ It is common location within hierarchical power relations that creates groups, not the results of collective decision making of the individuals within the groups (Hill Collins, 1997, s 376)”

Gruppen Män måste alltså ses som något annat än en samling individer med penisar, nämligen som en grupp i maktrelationer gentemot andra grupper där det går att tala om gruppbaseade erfarenheter och perspektiv (Hill Collins, 1997, s 377). Detta innebär inte att alla individer inom samma grupp har exakt samma erfarenheter eller att de tolkat dem på samma sätt. Collins tar sig själv som exempel och menar att medan hennes erfarenheter av institutionaliserad rasism är unika för henne själv, så liknar de möjligheter och begränsningar som hon möter i vardagen de som afro-amerikaner som grupp ständigt får konfronteras med (Hill Collins, 1998, s 376).

Detta innebär att grupper är permanenta över tid och har egna historier. Men inom hierarkiska maktrelationer, argumenterar Collins, verkar det rimligt att grupper som förfördelade söker solidaritet och kollektiva svar till deras gemensamma underordnade position medan de som gynnas i maktrelationerna (läs: Män) försöker kritisera föreställningar om grupper

överhuvudtaget, så att de privilegierna de vinner från gruppmedlemskap skymms och blir fördolda (Hill Collins, 1997, s 380).

En annan teoretiker som skrivit om ståndpunkter är Sandra Harding som har hävdad att mäns och kvinnors skilda *aktiviteter* och *arbete* är väsentliga när det gäller att förstå de olika perspektiv på världen som de utvecklar.¹⁴ Enligt Harding har sociologen Dorothy Smith till exempel visat hur det vårdande *arbete* som kvinnor utför, vård av män, barn, sjuka och äldre samt ”markservicen” i hushåll och på arbetsplatser har möjliggjort det abstrakta tänkande män från de styrande klasserna kan sysselsätta sig med (Harding, 1993, s 55)¹⁵;

This kind of "women's work" frees men in the ruling groups to immerse themselves in the world of abstract concepts. The more successful women are at this concrete work, the more invisible it becomes to men as distinctively social labor. [...] Smith argues that we should not be surprised that men have trouble seeing women's activities as part of distinctively human culture and history once we notice how invisible the social character of this work is from their perspective (Harding, 1993, s 55)

Enligt Sandra Harding postulerar ståndpunktsepistemologier att alla maktrelationer – beroende på klass, ”ras”, religion, etnicitet, sexualitet såväl som kön – ger ståndpunktsfördelar till den förtrycktes liv (och förvrider tänkande från den överordnades position).¹⁶ Från ståndpunkten av en kvinnas liv kan hon till exempel lättare se den diskrepans som finns mellan hur hon uppfattar sina intressen och hur de sociala institutionerna (skapade av män från de dominerande klasserna) förstår hennes intressen (Harding, 1998, s 185-186). En ståndpunkt är inte heller ett vanligt perspektiv;

A standpoint is not a perspective; it does not just flow spontaneously from the conditions of women's existence. It has to be wrestled out against the hegemonic dominant ideologies that structures the practice of daily life as well as dominant forms of belief, and that thus hide the very possibility of the kind of understanding that thinking from women's life can generate (Harding, 1998, s 185).

I det här sammanhanget vill jag använda ståndpunktsepistemologierna för att visa på hur osannolikt det generellt sett förefaller vara att en grupp Män skulle börja tänka från kvinnors liv, från olika kvinnors underordnade sociala positioner, och därmed ställa feministiska frågor och intressera sig för genusvetenskap.

Samtidigt har Harding poängterat i ett antal av sina verk (1987a, 1993, 1998) att även män kan och bör lära sig tänka utifrån kvinnors liv och för en teoretisk och politisk kamp mot patriarkala ideologier och maktstrukturer, d v s vinna en feministisk ståndpunkt och skapa feministisk kunskap. Detta vill jag också tro är möjligt och antar frågan snarare kan vara vilka former av feministisk kunskap män kan och kommer att producera givet de specifika epistemologiska positioner män utvecklar?

Det ligger emellertid utanför den här uppsatsens syfte att besvara ovanstående fråga. Istället vill jag alltså betona att mäns gruppbaseade erfarenheter och privilegier talar emot att de

skulle söka sig till de genusvetenskapliga disciplinerna och att dessa därmed skulle bli ”jämställda”.

Maskulinitetsforskaren Robert Connell påstår också att ingen heterosexuell man är rent mekaniskt bunden att försvara (den ojämlika) genusordningen (Connell, 1995, s 213). Jag håller med och anser att män kan och bör förespråka feminism främst av rättvise- och etiska skäl. Detta tycks vara en allmän föreställning i de antologier som dryftat mäns förhållande till feminism

3.3 Mäns förhållande till akademisk feminism – i 3 antologier

Mäns förhållande till akademisk feminism har behandlats i antologier som *Men in Feminism* (1987), *Men Doing Feminism* (1998) och *Feminism and Men* (1998). I dessa har frågor som vilken plats män bör ha i feministisk teori och praktik behandlats samt om män kan vara feministiska kritiker? Helena Wahlström, universitetslektor vid avdelningen för Humaniora & Samhällsvetenskap vid Gävle Högskola, har i sin artikel *Men in/and/or feminism: on men's studies and feminist criticism*¹⁷ gjort en läsning av de tre ovanstående antologierna och skriver att i *Men in Feminism* delade de flesta kvinnor och män som skrev i antologin en vägran att acceptera män som feminister;

While the participating male writers are often (though not always) cautious and apologetic, and take care to mark a subordinate role in the hierarchy of feminist authority, most female contributors agree that the fundamental argument against men as feminists is this: men cannot be women, thus they cannot experience like women, thus they cannot be feminists (Wahlström, 2001, s 115).

De kvinnor som bidragit till antologin oroades också över av att män är intresserade av feministisk teori men saknar det nödvändiga politiska engagemanget (som bör kombineras med teorin). De var också bekymrade över att män kanske bara ser feministisk forskning som ännu ett akademiskt fält att ”erövra” (Wahlström, 2001, s 114).

*Drygt ett decennium senare, efter att mängder av nordamerikanska maskulinitetsstudier hade producerats av huvudsakligen män, var tongångarna annorlunda i *Men Doing Feminism* och *Feminism and Men*. I dessa blir den manliga feministen mer av en möjlighet vilket Helena Wahlström menar beror på att ett identitets-paradigm har ersatts av ett mer handlingsorienterat paradigm (2001, s 117). Den tidigare synen på kvinnlig könstillhörighet som ett kriterium för att vinna en feministisk identitet och tillerkännas en potential för feministiskt kunskapskapande ersätts alltså av tankar om att män kan handla feministiskt, producera feministisk kunskap och därmed bli feministiska subjekt.*

Jag tror att de annorlunda tongångarna i de två senare antologierna speglar det faktum att män verkar vara mer accepterade inom det feministiska forskningsfältet som forskare eller studenter. Detta kan förstås i ljuset av förändringar i det feministiska forskningsfältet. Jag menar också att övergången från kvinnoforskning till genusforskning, uppkomsten av maskulinitetsforskningsboomen under 1990-talet, postmodern teoris stora inflytande under 1990-talet samt den gryende ”intersektionalitetsforskning” alla bidragit till att göra det

feministiska forskningsfältet mindre minerat för män samt kanske också varit instrumentalt i att ersätta ett identitetsparadigm med ett handlingsorienterat?

3.4 Från kvinnoforskning till genusforskning - en kort historisk översikt¹⁸

Women's Studies programs were first imagined and later established and taught almost exclusively by woman, typically in the face of hostility from male-dominated university administrators (Bartky, 1998, xi).

Den underström av separatism¹⁹ som karakteriserade stora delar av feminismen under 60-70 talet fanns också i den gryende kvinnoforskningen. I Sverige fanns det också en underström av kvinnlig särorganisering när det i slutet av 1970-talet bildades en del fora för kvinnliga forskare och kvinnoforskning vid landets universitet. Dessa växte fram underifrån som gräsrotsorganisationer med syftet att främja kvinnliga forskares villkor samt att hjälpa fram kvinnoforskningen (Göransson, 1989, s 5).

Med tanke på hur maskulint definierad och mansdominerad institution universiteten har varit och är (Norlander, 1994) är det lätt att förstå behovet av denna särorganisering. Eftersom självförståelsen inom Akademin är att organisationen är könlös samt att det vetenskapliga kunskapsproducerandet är värdeneutralt, objektivet och frikopplat från det som studeras (Harding, 1987b, s 182) är det också lätt att förstå att "man" blev provocerad av denna särorganisering.²⁰ Kanske var substansen i den tidiga kvinnoforskningen också provocerande för män i akademien eftersom de inte direkt var närvarande i den feministiska världsbilden?²¹

Enligt Margareta Ljung var det nämligen centralt för fältet att utgå ifrån kvinnors erfarenheter när frågor ställdes och kunskap skulle granskas. När detta skedde blottlade feministiska forskare patriarkala strukturer, androcentrismen i "male-stream" teorier och frågor om kön, makt och ojämlikhet lyftes fram (Ljung, 1998, s 221-222).²² Enligt Maud Eduards handlade kvinnoforskning om att kvinnliga forskare placerade kvinnor i centrum som forskningssubjekt i syftet att synliggöra och förbättra kvinnors situation; kvinnors verklighetsuppfattningar lyftes fram (Eduards, 1995, s 60). Men Maud Eduards har också påpekat att när feminister skrivit kvinnor och könsrelationernas historia har de också skrivit mäns historia, åtminstone i indirekta termer eftersom män och manligheter har utgjort och utgör en ofta outtalad måttstock, eller norm för kvinnor att förhålla sig till (Eduards, 2002a, s 106).

En annan aspekt av den tidiga kvinnoforskningen var dess tvärvetenskapliga karaktär. Kvinnoforskningen som bedrevs vid de fora för kvinnoforskning som fanns under slutet av 70-talet och 80-talet var nämligen tvärvetenskaplig och helt beroende av de mötesplatser som de kvinnovetenskapliga fora utgjorde (Göransson, 1989, s 5). Den tvärvetenskapliga teoriutvecklingen och den ämnesspecifika teoriutvecklingen är två olika teoriutvecklingslinjer som hela tiden har funnits i feministisk forskning (ibid.)²³ och strategin *att gå på två ben* anammades redan från början. Denna innebar att satsa på *autonomi* i form av en särorganisering i de egna forumen för feministisk forskning och på *integration* i bemärkelsen

att arbeta vid de etablerade institutionerna och påverka vetenskapens organisering och innehåll genom att tillföra ett könsteoretiskt perspektiv (Göransson, 1989, s 13; Norlander, 1994, s 7).

Kvinnovetenskap övergick under slutet av 80-talet och tidigt 90-tal till att allt oftare kallas för genusvetenskap (Eduards, 1995, s 60). Namnbytet från kvinnovetenskap till genusvetenskap kan enligt Maud Eduards ses som ett försök "[...] att bryta en isolering, som bygger på föreställningen att kvinnoforskningen bara angår kvinnor, inte män" (Eduards, 1995, s 62). Med genus signalerades att det var relationen mellan män och kvinnor som nu stod i fokus och hur män är delaktiga i skapandet av samhällets genusordning. Argument som fördes emot namnbytet var att kvinnor och kvinnors villkor försvunnit ur strålkastarljuset (ibid.). Eva Gothlin vid det nationella sekretariatet för genusforskning instämmer i Eduards påstående, hon menar att kvinnoforskningen förvisso alltid hade behandlat relationerna mellan könen men att bytet till genus ändå signalerade en tyngdpunktsförskjutning och en utveckling av fältet

Att använda beteckningen könsforskning eller genusforskning är ett sätt att betona att fokus ligger på relationen mellan könen och på hur kön/genus konstitueras, symboliseras, förmedlas och strukturerar relationer, institutioner, texter etc. Det är också att tydliggöra att maskulinitet problematiseras (Gothlin, 1999, s 14).

Namnbytet till genusvetenskap borde logiskt sett innebära att fältet blev mer "öppet" för män, eftersom relationer mellan könen samt "maskuliniteter" nu skulle betonas och därmed skulle inte bara "kvinnor stå i centrum". Detta resonemang förutsätter att män föredrar att studera män eftersom det ligger mer status i att studera de överordnade (Jämför Smirthwaite i Genus, 3-4/2003)

Under 1990-talet har också det feministiska forskningsfältet institutionaliserats i akademien vilket gjorde det formellt möjligt för män att studera genusvetenskap eftersom genusvetenskapliga kurser formellt blev öppna för alla. Enligt den nordamerikanske maskulinitetsforskaren Judith Newton innebar institutionaliseringen av feminismen i akademien också en möjlighet för s.k. progressiva vita män att ta upp feministisk forskning utan att förlora i karriärklättrandet eftersom feminism nu blev en del av den "offentliga sfären" och det började finnas pengar och karriärmöjligheter i forskningsfältet (1999, s 575).

Enligt Imelda Whelehan, feministisk forskare i Kvinnovetenskapliga studier vid De Montford universitetet i Leicester, uppstod också faran vid institutionaliseringen av akademisk feminism att feminism avradikaliserades och avpolitiserades;

/...../ feminism as a marketable academic enterprise becomes more of a 'career' and less identifiable as oppositional politics (Whelehan, 1995, s 132).

Om hon har rätt ligger det nära till hands att tänka sig att även detta kan locka karriäridentifierade män till fältet. Som jag kommer argumentera för i det följande kapitlet har en del dominerande teoretiska trender gjort det feministiska forskningsfältet mindre minerat för män.

3.5 Teoretiska riktningar –maskulinitets-, postmodern och intersektionalitetsforskning

Det finns åtminstone tre viktiga teoretiska trender eller utvecklingar inom genusvetenskapen som jag tror har fått effekten att män kan eller bör kunna känna sig mindre nervösa för det feministiska forskningsfältet samt ersatt ett identitetsparadigm med ett handlingsorienterat (beträffande idén om manliga feminister).

Den första är att maskulinitetsforskning kommit på en bred front i Sverige under de senaste åren. Den svenska maskulinitetsforskaren Ulf Mellström menar att i och med den statliga utredningen *Viljan att veta och viljan att förstå –Kön, makt och den kvinnovetenskapliga utmaningen i högre utbildning* (SOU 1995:110) signalerade att maskulinitetsforskning var viktigt i svensk genusvetenskaplig teoribildning så fick den en status och ett erkännande som ett legitimt forskningsfält inom genusforskningen (Mellström, 2000, s 101). Frågor som rör män och manlighet har på sistone tid blivit väldigt aktuella inom den feministiska forskningen och den statliga statsfeminismen anser Per Folkesson, doktorand i socialt arbete som har kartlagt nordisk mansforskning. Han menar att;

Denna aktualisering av mannen och manligheter utgör en del av en internationell genusvetenskaplig diskussion som i Norden har en stark jämställdhetsprägel. Jämställdhetsfrågan framstår i det nordiska sammanhanget som en mycket väsentlig faktor bakom mansforskningens etablering och konkreta verksamhet (Folkesson, 2000, s 9).

I Folkessons uttalande vill jag här understryka hans påstående att det i Sverige är jämställdhetsfrågan som drivit på utvecklingen av maskulinitetsforskningen. En konsekvens av att forskningen försiggår i ett jämställdhetssammanhang tycks vara att den primärt handlar om heterosexuella relationer mellan män och kvinnor, speciellt om mäns förhållande till barn och familj. Homosexualitet har inte uppmärksamats i samma utsträckning som i angloamerikansk forskning (Nilsson, 2002, s 170).

I Nordamerika hade maskulinitetsforskningen sin guldrush tidigare, under första halvan av 90-talet växte forskningsfältet explosionsartat (Newton, 1999, s 576). Alla dessa män som började intressera sig för maskulinitetsforskning, de flesta under 90-talet, intog inte självklart feministiska perspektiv men det fanns många som gjorde det och som skapade en s.k. kritisk maskulinitetsforskning starkt influerad av feministisk teori samt gay och queer-forskning (Hearn, 2000, s 17-21).²⁴ I Sverige är det emellertid svårt att tala om maskulinitetsforskning som ett sammanhållet fält eftersom det endast finns ett fåtal spridda maskulinitetsforskare som forskar inom olika discipliner (Folkesson, Nordberg & Smirthwaite, s 103). Det är också viktigt att påpeka att maskulinitetsforskning inte har en oproblematiserad koppling till feministisk teori vilket bland annat Goldina Smirthwaites debattinlägg i *Genus* 3-4/03 tyder på. Hon skriver att en del maskulinitetsforskare tar avstånd från feministisk forskning på ett mer eller mindre subtillt sett. Ofta med argumenten att maskulinitetsforskare behöver ”stå på egna ben”, inte vara ”självtutplånande mot feminismen” samt ”vi är ju redan jämställda”.

Annan kritik som framförts mot maskulinitetsforskare är att de alltför ofta endast fokuserar på relationer män emellan och därmed förloras maktrelationer mellan kvinnor och män (Smirthwaite, 2003, s 32).

De två andra riktningarna jag har valt att belysa - den postmoderna teoretiska trenden samt ”intersektionalitetsforskning” aktualiserar båda begreppet ”skillnad”, fast på två olika sätt vilket får konsekvenser för mäns förhållande till feministisk teori. Den postmoderna riktningen kretsar kring det lacanianska begreppet *difference* där språket och språkets struktur ses som konstitutivt för sociala relationer (Mulinari, 2003, s 51).

Kategorierna Kvinna eller Kvinnor har dekonstruerats i det postmoderna projektet och därmed har kategoriernas instabilitet blottats. Och när de enorma skillnaderna som fanns i kategorin kvinnor påvisades innebar det en öppning för män att göra samma sak med kategorin Män (Pease, 2000, s 28). Vidare har Michel Foucaults teorier om nätverk av hoplänkade maktrelationer lett till att tron på en Fiende – Män, Staten eller Familjen och binära kategorier som förtryckare/förtryckt förlorat sin mening hävdar Valeri Bryson ty när Man och Kvinna och Manlighet och Kvinnlighet ses som artificiella konstruktioner som rymmer en mängd flytande identiteter i ständig rörelse så upplöses också frågan om män är fiender eller potentiella allierade till feminismen; eftersom kategorin ”Män” inte har några stabila betydelser (Bryson, 1999, s 202).

Men om postmoderna teoretiker dekonstruerade kategorin Kvinna med språket som hjälp använde intersektionalitetsforskare begreppet skillnader för att problematisera fördelningen av ekonomiska och symboliska resurser (Mulinari, 2003, s 51). Begreppet skillnader handlar i intersektionalitetsforskningen om ”skillnader i erfarenheter” (Maynard, 1993, s 14-16) där kritiken som Svarta, lesbiska och Tredje Världen feminister har gjort gällande är att deras erfarenheter hade varit marginaliserade och osynliggjorda i feministisk teori där västerländska, vita, heterosexuella medelklasskvinnors erfarenheter fått utgöra en osynlig norm. Vita, medelklassfeminister kritiserades också för den distans de tog från allianspolitik och speciellt från män bärandes underordnade former av maskuliniteter (Mulinari & Sandell, 1999, s 290);

The critics asserted that as Black, Third World women and lesbians they shared everyday experiences of imperialism, racism, or homophobia with men. For these groups of women alliances with minority men were central to their survival agenda. Seeing Western feminist radical rejection of men in this light made it appear not an issue of ‘radical politics’ but one of privileges (Mulinari & Sandell, 1999, s 290).

Judith Newton, professor i feministisk teori vid University of California hävdar att denna kritik från Svarta, lesbiska och Tredje-Världen feminister urholkade Vit feministisk auktoritet och ”gate-keeping power”²⁵ och gjorde fältet mindre minerat för män (Newton, 1998, s 575). Intressant nog tycks konsekvenserna av både den postmoderna forskningen och intersektionalitetsforskningen, trots att de använder begreppet skillnader på olika sätt, ha varit att alla män inte längre kan ses som fiender och att kvinnor och män kan förenas i kamp (Maynard, 1993, s 16; Se hooks, 1984, kap 6).

Sammanfattningsvis anser jag alltså att nuvarande teoretiska trender samt det faktum att vi talar om genusvetenskaplig forskning istället för kvinnovetenskaplig borde ha gjort det feministiska forskningsfältet mindre minerat för män eftersom individuella män med dessa förändringens vindar inte längre behöver känna sig utpekade som ”förtryckare” eller ”fiender”²⁶ Därmed vill jag inte skriva en linjär evolutionsberättelse för feministisk teori och säga att alla de riktningar jag har redogjort för har inneburit utvecklingar och nyanseringar.²⁷ Detta innebär inte heller att det är att vänta sig att fältet kommer att bli ”jämfäst”, d v s att lika många män som kvinnor kommer att befolka det. Skälen till detta är de ovannämnda förda argumenten, mäns grupp-specifika intressen och perspektiv hindrar dem från eller gör det osannolikt att dem når feministiska insikter. En rimlig följdfråga till detta resonemang blir då hur giltiga och relevanta jämfästhetsmålen kan sägas vara för de genusvetenskapliga disciplinerna?

3.6 Jämfästhetsmålen i de högre lärosätena

I *Högskoleförordningens* (SFS 1993:100) åttonde paragraf fastslås att jämfästhet skall råda i de svenska högskolorna och universiteten. Denna paragraf hänvisar till *Högskolelagen* (SFS 1992:1434) bestämmelse om jämfästhet mellan män och kvinnor i högskolan (1 Kap 5 §);

I högskolornas verksamhet skall jämfästhet mellan kvinnor och män alltid iakttagas och främjas. Högskolorna bör vidare i sin verksamhet främja förståelsen för andra länder och för internationella förhållanden. Högskolorna skall också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan.

Högskoleförordningens åttonde paragraf hänvisar även till *Jämfästhetslagen* (SFS 1991:433) som reglerar jämfästhet mellan män och kvinnor i arbetslivet och bland annat fastställer att arbetsgivaren skall främja en jämn fördelning mellan kvinnor och män i skilda typer av arbete och inom olika kategorier av arbetstagare medelst olika åtgärder (7 §) samt verka för att osakliga löneskillnader mellan män och kvinnor skall elimineras (10 §)

Men hur tolkar de olika universiteten och högskolorna de uppifrån formulerade påbuden om jämfästhet? Lunds Universitets (LU) jämfästhetsmål kan ge ett exempel på hur det kan se ut när ett högre lärosäte fyller termen ”jämfästhet” med innebörd. I det policydokument jag har läst om jämfästhetspolicy för åren 2001-2005 står det följande;

De övergripande målen för Lunds Universitet är att uppnå balans mellan antalet kvinnor och män i grundutbildning och forskarutbildning, inom olika yrkesgrupper samt i nämnder och styrelser. Det måste också råda balans vad gäller kvinnors och mäns inflytande på undervisning, forskning, studie- och samt beslut på alla nivåer.

Sedan definieras två olika utgångspunkter för jämfästhetsmålen;

En kvantitativ utgångspunkt i ett jämfästt samhälle är ett samhälle där den nuvarande sneda arbets- och maktfördelningen mellan könen är upphävd och där det alltså finns en praktiskt taget jämn könsfördelning inom alla områden, t.ex. inom olika utbildningar, yrken, maktpositioner och fritidsaktiviteter.²⁸

En kvalitativ utgångspunkt är att både kvinnors och mäns kunskaper, upplevelser, erfarenheter och

*synsätt tas tillvara. När kvinnor och män utför arbeten som är att betrakta som lika eller likvärdiga ska inga löneskillnader finnas. Vad gäller sexuella trakasserier ska särskild vikt läggas vid betydelsen av det förebyggande arbetet.*²⁹

Att ta fasta på i LU policydokument är den starka betoningen på att uppnå en jämn könsfördelning mellan kvinnor och män. Det är emellertid högst oklart vad som egentligen händer om det blir en jämn könsfördelning mellan studenterna, doktoranderna och forskarna?

Som Carin Holmberg har påpekat finns det en möjlig radikal effekt av kvantitativ jämställdhet men det finns också en del frågetecken kring den aspekten av jämställdhet. Det radikala är att det kan innebära att fler kvinnor kommer in i manligt dominerade verksamheter, i det här fallet hade det inneburit fler kvinnliga professorer, fler kvinnliga doktorander och fler kvinnliga studenter som läser naturvetenskapliga ämnen. Det hade inneburit att kvinnor tar plats på mäns bekostnad och tvingar män att söka sig till nya områden. Men beträffande de genusvetenskapliga disciplinerna hade förhållandet blivit omvänt och män trängt ut kvinnor. Och att lika många kvinnor som män skall befinna sig högst upp i hierarkierna destabiliserar ju inte hierarkierna i sig självt.

Vad som gör de jämställdhetsmål som formuleras i de högre lärosätenas policydokument mer reformistiska än revolutionära är emellertid att de inte diskuterar akademierna som sociala organisationer. Kerstin Norlander karakteriserade till exempel i sin artikel *Vad gör strukturerna med oss?* (1994) universitetssystemen som patriarkala, hierarkiska härskarsystem ”där begreppet patriarkalt associeras till äldre tiders maskulina fadersmakt, maktkoncentration och auktoritära maktutövning” (Norlander, 1994, s 6). I universitetssystemen krävs en ständig positionering i förhållande till de ovan en-, under en- och jämsides en i universitets hierarki. Ens sociala position i universitetet måste ständigt befästas om ”man” inte vill riskera att bli utslagen. För kvinnors del (och mäns) innebär det här att de måste anpassa sig till en patriarkal organisation, dess spelregler, normer och värderingar för att kunna verka i den. Och ju längre upp de kommer desto svårare blir det att förhålla sig kritiska till den organisation de verkar i eftersom de nu har intresse av att behålla status quo för att inte förlora sin nyvunna maktposition (Norlander, 1994, s 6). Därför är det svårt att se varför ”jämställdheten” skulle öka på grund av att fler kvinnor intar maktpositioner i universiteten.

Jämställdhetsmålen i de högre lärosätena tiger också om universiteten som patriarkala härskarsystem.³⁰ De säger därmed heller ingenting om det intresse män i akademien har av att behålla sin auktoritet och sitt relativa maktövertag. Att män dominerat universiteten och de högre lärosätena sedan deras uppkomst och försvarat varandras intressen i olika former av *male-bonding* nämns inte heller.³¹ Denna mansdominans hade nämligen utmanat ”den allmänna” eller dominanta synen på universitet som neutrala, öppna och könlösa organisationer (Harding, 1987b, s 182). De formella målen reproducerar alltså enligt mig status-quo genom att den inte talar för en grundläggande förändring av universitet som social organisation.

Samtidigt går det att tänka sig att uppfyllandet av det kvalitativa jämställdhetsmålet – alltså att kvinnors synsätt och erfarenheter skulle tas tillvara och ges inflytande – skulle kunna förändra universiteten och högskolorna i grunden. Men för åtminstone Lunds universitets del ges det i deras policydokument inga ledtrådar om hur det skall gå till för att andra perspektiv skall erkännas och tas tillvara. Om det till exempel är tänkt att formella demokratiska processer kan

fungera i detta syfte så har till exempel den nordamerikanska feministiske rättviseteoretikern Iris M. Young påpekat att dessa tenderar att gynna de privilegierade gruppernas intressen och perspektiv och tysta eller nedvärdera de förtryckta grupperna. Den grupp som dominerar universiteten, vita män ur medelklassen tar till exempel sin auktoritet för given och har stor vana att prata i offentligheten. Skulle dessa möta kvinnor med mindre kulturellt och ekonomiskt kapital i bagaget i samtal om till exempel universitetens utformning är det uppenbart vilkas perspektiv som troligen skulle dominera (Young, 2000, s 132).

Iris Young har också påpekat att så fort bevis läggs fram för att visa att formella jämlika regelverk egentligen är partiska så brukar traditionell politisk teori och praktik svara med försök att skapa nya system av *verkligt* opartiska regler (ibid.);

Men så länge utgångspunkten är att regelverket ska bortse från de särskilda perspektiv som varje social position utvecklar, är varje sådant försök dömt att misslyckas. Och om man inte lyckas neutralisera skillnaderna mellan olika grupper får de dominerande gruppernas intressen och synpunkter fortsätta dominera politiken och det offentliga livet (Young, 2000, s 132).

Young talar visserligen inte om universitetens regelverk utan om allmänna regelsystem för att delta i offentliga demokratin i väststater. Men jag anser att resonemanget går att överföra till universiteten och deras regelsystem. Då blir poängen att dessa neutrala regelsystem i till synes könsneutrala organisationer egentligen gynnar vita, heterosexuella, medelklass män.

Sammanfattningsvis för denna biten av uppsatsen kan jag komprimera mina argument till följande; Män har ett spänningsfyllt förhållande till feminism såtillvida att det inte ligger i den gruppens intresse att vinna en feministisk kunskap och göra någon form av politik.

De gruppbaseade erfarenheter och intressen som är specifika för män innebär att de sociala positioner individuella män befinner sig i hämmar dem från att bli medvetna om patriarkala strukturer, en bidragande orsak till detta är att män inte behöver se sig själva som en grupp vilket är ett maktens privilegium. Detta talar starkt emot att några jämställdhetsmål skulle uppfyllas, dvs att män skulle söka sig till de genusvetenskapliga institutionerna. Historiskt sett har dessa dessutom skapats av kvinnor som mött motstånd och/eller likgiltighet från män, när de utmanade traditionell kunskapsproduktion vid mansdominerade universitet och lade grund till kvinnoforskningen.

Detta får mig att starkt ifrågasätta om det är rimligt att tro att jämställdhetsmålen kan uppfyllas på så pass politiserade, i ordets positiva bemärkelse (!) genusvetenskapliga discipliner. Jämställdhetsmålen borde istället kritiseras för avsaknad av maktperspektiv och avsaknad av organisationskritik, det vill säga de försöker inte förändra några hierarkiska, patriarkala strukturer vid universiteten.

Att i detta sammanhang beskylla genusvetenskapliga forskare för ”diskriminering” och ”könstrakasserier” som Rothstein gjorde istället för att kritisera män för deras ointresse och förakt för genusvetenskapliga teorier anser jag vara korkat och arrogant. Bara någon som totalt ignorerat substansen i de genusvetenskapliga teorierna och ämnets historia skulle komma med ett sådant utfall.

Nåväl, innan jag berättar vad de intervjuade hade att säga om allt det skall jag först skriva några rader om intervju som vetenskaplig metod.

4. Metod

Den feministiska vetenskapsteoretikern Sandra Harding skiljer mellan metod, metodologi och epistemologi. Metod handlar enligt Harding om tekniker eller tillvägagångssätt för att samla data emedan metodologi är en teori och en analys av hur forskning bör gå tillväga. I både traditionella och feministiska diskurser brukar metod och metodologi vara hoptvinnade med varandra samt med epistemologi där epistemologi refererar till teorier om vem som kan veta någonting och vad som räknas som vetenskaplig kunskap (Harding, 1987a, 2-3).

Jag tänker i det följande berätta om vilken metod jag har använt för att samla empiriskt material samtidigt som jag kritiskt diskuterar problem och förtjänster med denna metod.

4.1 Intervju som kvalitativ forskningsmetod

Jag har utfört *kvalitativa djupintervjuer* med 6 feministiska forskare i syfte att få en bild av hur feministiska forskare kan tänka i fråga om just min problematik, män och feminism.

Kvalitativa, kallar jag mina intervjuer eftersom de passar in i den vanliga karakteristiken för kvalitativa intervjuer. En skiljelinje, om än flytande, kan nämligen dras mellan kvantitativa och kvalitativa intervjustudier där kvantitativa intervjustudier kännetecknas av att en stor urvalsgrupp intervjuas efter standardiserade frågeformulär³² i syfte att kunna dra generaliseringar om åsikterna, tankarna eller beteendet hos den grupp som den intervjuade urvalsgruppen får representera. Detta till skillnad från en kvalitativ intervjustudie där istället en liten grupp människor brukar utfrågas utifrån ut en ostrukturerad eller semi-ostrukturerad intervjuguide som bör ge intervjuaren chansen att komma på relevanta följdfrågor efter hand och erbjuda möjligheten att styra intervjuens riktning.

En fördel med denna typ av intervjuer är att de kan erbjuda forskare tillträde till människors idéer, tankar och minnen, allt uttryckt i deras egna ord (Reinharz, 1992, s 19). En annan kan vara att forskaren inte tvingar in de intervjuades föreställningsvärldar i sina egna begreppsmässiga scheman och kategorier utan istället lyckas blottlägga de intervjuades inre logik. Intervjun kan alltså användas som ett medel för mig att försöka förstå världen ur de intervjuades synvinkel, att hitta meningen i deras erfarenheter och "[...] frilägga deras livsvärld före de vetenskapliga förklaringarna" (Kvale, 1997, s 9).

Jag anser mig ha utfört semi-ostrukturerade intervjuer. Detta innebär att jag framför mig under intervjuernas gång hade ett frågeformulär med olika teman. Runt dessa teman försökte jag sedan få samtalen med de jag intervjuade att kretsa. Kvalitativa intervjustudier brukar ge upphov till rikliga svarsvariationer och det var också min förhoppning att jag efter mina intervjuer skulle ha fått en mängd olika svar och en fördjupade insikter i hur just de här feministiska forskarna tänker och känner.

För jag kan nämligen inte uttala mig om något annat. Mitt val av metod utesluter mig från att kunna göra några generaliseringar av vad feministiska forskare i Sverige anser vilket läsaren bör ha i åtanke när jag sedermera besvarar mina frågor. Svaren från de feministiska forskare som jag intervjuat är alltså inte representativa för gruppen ”feministiska forskare i Sverige” som helhet. Eller mer precist har jag ingen aning om de är representativa eller inte.

Och eftersom jag aldrig var speciellt intresserad av att få reda på hur de generella tendenserna är bland den samlade kåren av svenska feministiska forskare utan snarare ville förstå komplexiteten i de olika synsätt feministiska forskare kan ha i fråga om Män och Feminism och Jämställdhet var valet av en kvalitativ forskningsmetod givet (Jmf Widerberg, 2002, s 15-17, 65-66).

Det är också viktigt att teoretisera ” de olika synsätt feministiska forskare kan ha i fråga om Män och Feminism och Jämställdhet” för att förstå och tänka kring hur empiri skapas i kvalitativ forskning.

4.2 Intervjun som ett (ojämlikt) samspel mellan 2 människor³³

En intervju bygger på ett konstruerat samtal mellan den som intervjuar och den som blir intervjuad. I ett sådant samtal påverkar intervjuaren och den intervjuade varandra samtidigt och det empiriska materialet som har emanerat från de 6 intervjuer jag har genomfört bör därför ses som en samproduktion mellan mig (intervjuaren) och de intervjuade. (Hydén, 2000, s 130).

Intervjusammanhang karakteriseras emellertid generellt av högst ojämlika situationer. Som sociologerna Johanna Esseveld och Karen Davies påpekar i sin bok *Kvalitativ kvinnoforskning* är intervjusituationen per definition ojämlik eftersom det är jag som intervjuare som har begärt och utformat intervjusituationen. Detta innebär att mötet mellan mig och de människor jag intervjuade var ett hierarkiskt möte, där jag hade makten att ställa frågorna och ”styra upp” situationen (1989, s 24). Till detta kan också läggas att efter intervjuer har vanligtvis intervjuaren tolkningsföreträdet att representera sina forskningssubjekt och deras berättelser; Privilegiet att formulera den slutgiltiga ”sanningen”.

Att undgå den makt hierarkin som intervjun nödvändigtvis skapar mellan intervjuaren och de intervjuade anser jag inte vara realistiskt. Men som intervjuare går det att anstränga sig för att minska hierarkierna och försöka närma sig en subjekt-subjektrelation i intervjun. Praktiskt går det att försöka skapa en lite mindre ojämlik situation genom att försöka låta intervjupersonen dominera och föra samtalet samt genom att låta intervjupersonerna få insyn och inflytande i forskningsarbetet.

Men ideologier om total jämlikhet mellan forskare och ”deras” forskningssubjekt kan också skymma de olika rollerna de två har och de komplexa maktförhållanden som uppstår emellan dem (Gorelick, 1996, s 32). Även om jag alltså kan anstränga mig för att beskriva de jag intervjuade som ”de jag intervjuade” istället för ”mina informanter” så är fortfarande rollfördelning så att jag som ”forskare” har den slutgiltiga makten att formulera ”deras” åsikter.

4.3 Intervjun som ett samspel mellan två könade människor

Betydelsen av kön i intervjusituationer har diskuterats i feministiska metodologidiskussioner. Enligt den nordamerikanske sociologen Shulamit Reinharz kan en kvinna för att kunna bli förstådd på rätt sätt behöva intervjuas av en kvinna. I en fotnot säger hon att samma regel kan gälla för män som intervjuar män (Reinharz, 1992, s 23). Detta skulle i mitt fall innebära att jag i mina intervjuer förstod Mattias bättre än Stina, Linnea, Margareta, Maria och Anna³⁴ samt att resultaten från intervjuerna med mina kvinnliga intervjupersoner blev snedvridna på grund av att jag är man.

Jag håller med Reinharz i det att min könstillhörighet spelade en stor roll i mina intervjuer. Det är till exempel möjligt att tänka sig att det hos mina kvinnliga intervjupersoner fanns en rädsla för att bli uppfattade som ”manshatare”³⁵ eller essentialistiska i sina uppfattningar om män och därför höll inne med sina eventuella kritiska åsikter rörande mäns förhållande till feminism, en rädsla de kanske inte hade haft om det varit en kvinna som intervjuade dem.

Det är också möjligt att vissa av dem kvinnor jag intervjuade också såg sig som representanter för sina genusvetenskapliga institutioner och för mig som man ville visa att de var öppna för män som ville komma dit och studera genusvetenskap och därför inte røjde de eventuella farhågor de kunde ha rörande anti-sexistiska män i akademien (två av de sex jag intervjuade satt emellertid vid andra institutioner än genusvetenskapliga). Som feministiska forskare har visat blir också samtal kvinnor emellan annorlunda från samtal i könsblandade grupper (Reinharz, 1992, s 23). Det är därför fullt möjligt att de jag intervjuade hade känt sig tryggare om de blivit intervjuade av en kvinna och en mer tillitsfull relation hade uppstått. Tillit som är nödvändig för att de intervjuade skall vilja och våga berätta vad de känner och tycker.

Med denna logik är det också rimligt att det uppstod ”mer tillit” mellan mig och Mattias, när en ”man - man relation” uppstod under den intervjun. Min intervju med Mattias skilde sig också från de andra på en rad olika sätt. Den var till exempel mycket längre än de intervjuer som jag gjorde med mina kvinnliga intervjupersoner. En annan tydlig skillnad var att jag ställde relativt få frågor till Mattias och fick långa svar tillbaks, medan jag ställde fler frågor till mina kvinnliga intervjupersoner och fick mindre långa svar tillbaka.

Sedan kändes det också annorlunda under intervjuerna; när jag intervjuade Mattias var jag som mest avslappnad och det kändes som någon ”manlig samförståelse” utvecklades. Jag tror inte heller Mattias kände sig anklagad av mina frågor, det verkade istället som han i egenskap av en ”jämförd man intresserad av feministisk teori” kunde sträcka på ryggen och känna sig lite duktig.

Det var också uppenbart att de kvinnor jag intervjuade ibland verkade tänka att jag som man ville ha in fler män vid de genusvetenskapliga institutionerna. Ett välkänt fenomen som uppstår vid intervjuer är ju att de intervjuade säger det som dem tror att intervjuaren vill höra. Och i deras bedömning av vad intervjuaren vill höra spelar intervjuarens könstillhörighet uppenbarligen en viss roll.

Mina intervjuer med mina kvinnliga intervjupersoner var inte de heller spända men det kändes som att de kvinnliga informanterna ibland intog en lite försiktig och avvaktande hållning gentemot mig, som om de försökte luska ut vad jag egentligen ansåg och vilka de bakomliggande motiven med min uppsats var.

Jag tror alltså att en kvinnlig intervjuare hade kunnat få *annorlunda* svar än vad jag fick från mina intervjupersoner, men jag vet faktiskt inte om det hade varit mer sanna och riktiga än de jag fick. För det bör betonas att det inte bara intervjuarens och de intervjuades könstillhörigheter som har en betydelse i intervjusituationer. Vi är ju mer än bara kvinnor och män, det vill säga ”konstruktionen av genus alltid är tätt sammanlänkad med samhällsprocesser som också rör klass, sexualitet och rasifiering (Mulinari, Diana & Sandell, Kerstin & Schömer, Eva 2003, s 11)”. Alltså kom jag till mina intervjuer inte bara som en man utan som en heterosexuell, etniskt svensk medelklassyngling och utifrån den här synen är det mer rimligt att de intervjuade och jag befann oss i en mångfacetterad maktrelation där både strukturell dominans och strukturell underordning fanns hos mig som intervjuare och hos de intervjuade (Jmf Bhavnani, 1994, s 34-35).

Det skulle emellertid gå att inflika att även om de intervjuade och jag som intervjuade befann oss i en mångfacetterad maktrelation var ändå kön överdeterminerat som ”variabel” i våra intervjuer. Skälet till detta är givetvis att vi talade om feministisk teori, i vilket kön är den centrala analyskategorin och att jag som man är en avvikare inom de genusvetenskapliga disciplinerna som student. Utifrån detta tankesätt skulle jag som intervjuare varit överordnad de jag intervjuat och de skulle bara kunnat säga vad de egentligen tänkte till en kvinna (förutom Mattias naturligtvis, mannen jag intervjuade).

5 Forskningsprocessen

Genom att grundligt motivera och redogöra för hur man gått tillväga i sitt forskningsprojekt inbjuds läsaren att värdera både forskningen och dess kunskapsanspråk (Widerberg, 2002, s 18).

I detta kapitel redogör jag för centrala delar i forskningsprocessen med syftet att göra det möjligt för läsaren att kritiskt bedöma de kunskapsanspråk jag kommer att göra.

5.1 Urvalet av intervjupersoner

Det som förenar dem som jag intervjuade är att de alla producerar och/eller undervisar i feministisk forskning. Trots att jag benämner dem som feministiska forskare hade nästan alla också pedagogiska, undervisande funktioner. Två av dem jag intervjuade satt vid andra discipliner än genusvetenskapliga, de hade också en feministisk inriktning på sin forskning och undervisning. Gemensamt för alla var också att de hade sin anknytning till det genusvetenskapliga fältet via ett annat ämne; jag intervjuade alltså feministiska statsvetare, sociologer, historiker etc.

5.2 Kontakten togs

För att komma i kontakt med de feministiska forskare jag ville intervju ringde jag först en av de intervjuade vars namn mina handledare gett mig. Hon ställde upp på att bli intervjuad och tyckte att jag kunde skicka ut min förfrågan till de andra jag ville intervju via e-post. Jag skickade ut ett brev som finns att skåda i bilaga 1 "Introduktionsbrevet". Med e-postbrevet skickade jag också mina frågeställningar, de kan ses i bilaga 2 "Intervjufrågorna". Efter att ha skickat ut breven väntade jag ivrigt på svar, en del svarade ganska direkt så datum för intervju kunde sättas, andra fick jag ringa upp. Men de var alla positiva till att bli intervjuade så därför kunde intervjuerna utföras i slutet av april och början av maj 2003.

5.3 Platserna för intervjuerna

Jag lät de intervjuade själva bestämma plats för våra möten. De valde då att göra sina egna kontor eller något konferensrum på deras institution till mötesplatsen för vår intervjuer.

Fördelarna med det här arrangemanget torde dels vara att det innebar små olägenheter för informanterna att träffa mig. Jag kom till dem under en timme på deras arbetsdag, mer tid behövde de i princip inte lägga på mig. En annan uppenbar fördel var att intervjupersonerna befann sig på eget "territorium"; på sitt eget kontor på sin egen arbetsplats borde rimligtvis informanten känna sig trygg? Dessutom erbjöd intervjupersonens kontor en tyst plats, vilket underlättade såväl intervjusamtalet samt transkriberingen av intervjun.

Det finns emellertid en del nackdelar med att intervju människor på deras egna arbetsplatser. Det kan vara stressande för informanterna att på några minuter gå ifrån jobbet till en intervjusituation som kräver en viss koncentration och tankenärvaro. De kan ha svårt att frikoppla sig från jobbet både mentalt och fysiskt (under en intervju fick intervjupersonen både telefonsamtal och hennes kollega kom in och bad om en tjänst.)³⁶

5.4 Genomförandet av intervjuerna

Jag använde som regel de etiska riktlinjer för intervjuforskning som Steinar Kvaless redogör för i sin bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* (1997). Han anger *informerat samtycke*, *konfidentialitet* och *konsekvenser* som tre riktlinjer att följa när intervjustudier utförs (Kvale,

1997, 107-111). Jag bemödade sedan mig att följa dessa riktlinjer under resten av forskningsresans gång.

Varje intervju började följaktligen med att jag informerade personen jag skulle intervjua om vad min studie handlade om. Jag berättade givetvis att medverkan från intervjupersonens sida var frivillig och att denne när som helst kunde dra sig ur. Sedan garanterade jag intervjupersonen anonymitet vilket innebär att jag i den här uppsatsen eller i andra sammanhang inte kommer att redogöra för några personliga data som kan avslöja vem jag har intervjuat. Efter det förklarade jag för intervjupersonen att denne efter intervjun och transkriberingen av densamma skulle få både en utskrift av den färdiga intervjun samt en meningskoncentrering³⁷ av intervjun. Syftet med detta var att de intervjuade skulle få chansen att godkänna om jag förstått denna rätt genom att granska meningskoncentreringarna jag gjort samt få kommentera och godkänna den fullständiga utskriften.

Under intervjuernas gång använde mig av en relativt ostrukturerad intervjuguide (Se Bilaga 2 "Intervjufrågorna") där jag försökte få mina samtal med de jag intervjuade att kretsa kring ett antal teman som jag hade med mig till varje intervju. Min plan var att komma "utan förförståelse" till varje intervju i den bemärkelsen att jag bara skulle veta de ramar som vårt samtal skulle befinna sig i och låta de jag samspråkade med att bestämma vad han/hon ville prata om. Jag ville alltså inte pressa in de jag intervjuades föreställningar i mina egna redan existerande tankescheman. Därför inledde jag också varje intervju med frågan – Vad tänkte du när du fick höra/läste mina frågeställningar – för att intervjupersonen själv skulle få möjlighet att markera vad han eller hon ville prata om och sätta riktningen för intervjun.

Jag skriver emellertid "utan förförståelse" inom situationstecken eftersom det är omöjligt att komma till en intervju utan förutfattade meningar och helt öppen för nya sätt att se på saker och ting. Jag märkte på mig själv att det var lätt att kategorisera in dem jag intervjuade i olika fack och att jag "dömde" dem därefter. Vidare spelade mina känslor mig spratt när jag ibland blev smått upprörd för att de intervjuade inte svarade på det sätt jag hoppades de skulle svara, dvs "radikalt".

Sanningen är också att jag fann det svårt att inte styra de intervjuer jag företog mig. Rollfördelningen blev sällan omvänd, det var för det mesta jag som ställde frågorna och angav intervjuens riktning vilket säger något om den makt intervjuaren har över de hon/han intervjuar.

5.5 Transkribering och analys av intervjuerna

För att kunna analysera mina intervjuer kändes det som nödvändigt att skriva ut dem. Att sitta och lyssna på 6 olika band hade varit allt för tidsödande och det hade varit svårt att göra meningskoncentreringar och tematiseringar utan utskrivna intervjuer

Alltså valde jag att transkribera mina intervjuer - jag omvandlade en muntlig kommunikationsform till en skriftlig, talspråk blev till skriftspråk. Detta arbete var tidsödande, delvis eftersom ljudkvaliteten stundtals var dålig men också på grund av att jag försökte återge intervjuerna ordagrant. Detta gjorde jag för att minska risken att förvanska vad de intervjuade sade.

Alla mina sex informanter godkände mina meningskoncentrerings och hälften av dem kommenterade dessutom mina meningskoncentrerings av intervjuerna. När så skedde handlade det vanligtvis om att jag inte förstod deras egentliga poäng eller att jag gav ett uttalande för stor eller liten vikt. På det stora hela verkade det emellertid som jag förstått vad de tyckte.

Vid analysen av intervjuerna försökte jag sedan hitta återkommande teman utifrån de frågor jag hade ställt. Dessa utkristalliserade sig ganska självklart och jag tecknade dem. Efter att jag utfört denna fragmentering av de intervjuades föreställningar eller åsikter försökte jag sedan tänka på intervjuerna som helheter igen i mitt tankearbete för att förstå vad de menade. Och sedan började skriva. Parallellt med mitt genomförande av intervjustudierna läste jag teoretiska skrifter för att få inspiration och verktyg att tänka med och skrev givetvis då på uppsatsens teoretiska del. Det kanske är onödigt att påpeka, för alla som själva någon gång under sina liv skrivit uppsats, att vägen inte är rak utan full med kurvor och kringelikrok. Forskningsarbetets gång sker aldrig som metodböckerna förespråkar, mycket omarbetas och revideras och allting skrivs inte i "rätt" ordning. Slutsatser började åtminstone formuleras i mitt huvud redan i inledningsskedet av forskningsprocessens gång, innan jag ens hade intervjuat någon!

5.6 Etiska reflektioner

De etiska reflektioner jag har gjort i den här uppsatsen har huvudsakligen varit hur mina intervjuer påverkade de intervjuade, hur jag har representerat dem i den här uppsatsen samt vilka konsekvenser min "kunskapsproduktion" kommer att få.

Enligt den feministiska sociologen Sherry Gorelick har feministiska teoretiker belyst problemet med det ojämlika utbytet mellan forskaren och dem som forskaren studerar. Relationen är exploaterande när forskaren studerar andra för sina egna intressen (karriärmässiga eller andra) eller för sina uppdragsgivares intressen utan att bry sig om de positiva eller negativa effekterna som forskningen kommer att få på dem som studeras (Gorelick, 1996, s 24).

Att säga något om hur jag påverkade de intervjuade eller hur utbytet var mellan intervjuare/de intervjuade är svårt. Förhoppningsvis fick de jag intervjuade chansen att reflektera över mäns förhållande till feminism, jämställdhetsdiskursen och "erfarenheternas" plats i feministisk teori. Negativt kan ha varit att själva intervjusituationen blev en olustig erfarenhet för dem eller att intervjuerna bara upptog deras tid utan att ge något intellektuellt utbyte. Jag tror och hoppas på att mina intervjuer blev en positiv erfarenhet för de flesta av dem jag intervjuade; det föreföll som de tyckte det var roligt att bli intervjuade.

Feminister har också kritiserat de dominanta forskningsmetodernas objektifiering och exploatering av sina "forskningsobjekt" och föreslagit att "agentskapet" och subjektiviteten hos de människor som studeras bör lyftas fram (Gorelick, 1996, s 24). Detta har bland annat gjorts i sammanhang när socialt utsatta människor har studerats och det har varit viktigt att inte representera dessa människor på samma sätt som det dominanta manssamhället brukar;

som abnorma och/eller passiva offer för sina omständigheter. Utan istället betona dessa aktörers aktiva handlande när de söker omforma sina situationer (den strukturella underordningen som aktörerna befinner sig i behöver för den delen inte förnekas)(Bhavnani, 1994, s 28-30). Nu har jag i den här studien intervjuat privilegierade människor med yrken som inte har låg status i vår kultur (fastän genusvetenskap förvisso är marginaliserat och inte står högt i kurs) men jag har givetvis ett ansvar för hur jag framställer dem. Därför har jag i den här uppsatsen bemödat mig om att framställa mina intervjupersoner som handlande subjekt med all den komplexitet det innefattar.

Jag har också frågat mig om min ”kunskapsproduktion” är angelägen och om det är försvarbart att fundera kring mäns förhållande till feminism när det finns ”riktiga” problem att ta itu med, som kräver forskning, exempelvis trafficking av kvinnor och barn från europeiska öststater till Västeuropa. Jag antar att jag skrev uppsatsen delvis från ett själviskt behov; att jag som man ville kunna tänka kring mitt förhållande till feminism och de genusvetenskapliga disciplinerna. Under uppsatsens gång insåg jag sedan att det kanske är något som även (kvinnliga) feminister behöver tänka kring; hur skall feminister förhålla sig till män? Praktisera separatism eller försöka få med män i kampen?

En förändrad könsordning medför trots allt en förändring av mäns villkor lika mycket som kvinnors, en förändring av maskulina identiteter, arbets- och beteendemönster, en förändring av mäns maktpositioner såväl som kvinnors.

Det är därför min förhoppning att denna uppsats finner sitt värde i att dess läsare kan fundera över dennes syn på mäns förhållande till feminism samt vad denna syn har för betydelse för huruvida jämställdhetsmål bör vara relevanta för de genusvetenskapliga disciplinerna. Nedan följer vad de intervjuade hade att säga om allt detta.

6. Män är välkomna - alla skall vara med!

Under fyra underrubriker redogör jag nedan för vad de intervjuade hade att säga om mäns förhållande till akademisk feminism om jämställdhetsmålen giltighet för de genusvetenskapliga institutionerna.

6.1 Möjligheter med män - varför så positiva?

Alla sex forskare och lärare som jag intervjuade ansåg att det borde komma fler män till genusvetenskapliga institutioner som både studenter och forskare. Skälen till detta varierade ändå mellan de jag intervjuade.

Anledningen till varför Maria tyckte att det vore bra om fler män kom in i de genusvetenskapliga institutionerna var att genusvetenskap är ett ämne som angår alla och som borde intressera alla. Efter intervjun sade emellertid Maria att det inte finns något egenvärde i att varken tjejer eller killar läser genusvetenskap eftersom universitets uppgift är att skapa kritiska medborgare.

Stina ansåg också att genusvetenskap är ett ämne som angår alla. Hon berättade att det är viktigt att män kommer in som studenter för att även män behöver lära sig om könsbaserad makt. Då frågade jag;

Axel - Ja, så att vi blir medvetna om våra egna privilegier p.g.a. vårt kön eller hur tänker du?

Stina - Ja dels det kanske, det är också viktigt men som jag ser på genusvetenskaplig forskning är det ju att studera och forska om könsbaserad makt i olika delar av samhällslivet som skär över klass, etnicitet, sexualitet och så vidare och när det gäller den här frågan då varför det är viktigt att få in fler [män] så har det ju att göra med att det också finns ju också många manliga positioner som är förtryckta och många manliga positioner som är förtryckande. Män är ju liksom inte patriarkatets företrädare, generellt utan det finns ju också manliga positioner som på samma sätt som kvinnliga positioner är förtryckta och det är ju också viktigt att man synliggör det förtrycket, som vissa manliga positioner är utsatta för, så därför är det viktigt att vi får in män.

Underförstått här är en tanke om att fler manliga studenter är liktydigt med att mer maskulinitetsforskning utförs. Men det finns också en tanke om att både män och kvinnor kan ta utgångspunkt i ett genusperspektiv där förtryck ses som mångdimensionellt och utifrån det bedriva feministiska studier. För Stina verkar det inte lika viktigt att vi män skall bli medvetna om de privilegier vi åtnjuter som män men det har rimligtvis att göra med att hon menar att även manliga samhällspositioner kan vara förtryckta.

Stina framhöll också med emfas att hon arbetade för att fler män skulle börja studera genusvetenskap och hon värnade också starkt för att det skulle finnas manliga lärare eftersom de kan utgöra förebilder för manliga studenter. För att locka fler män till genusvetenskapen hade de på hennes institution skapat speciella kurser, om till exempel maskuliniteter, specifikt utformade för att dra till sig män. Men hon berättade också om att de gjort om A-kursen och ändrat dess betoning från kvinnors erfarenheter till en mer teoretisk, ”tyngre” utbildning, där de samhällsvetenskapliga teorierna som varit betydelsefulla för feministisk teori står i centrum. Ett av skälen till förändringen av A-kursen var att locka till sig fler män till den egna disciplinen men det huvudsakliga skälet till det var att Stina hade märkt att studenter som går ut från C eller D-kurserna ofta hade för grundna teoretiska kunskaper.

Linnea ansåg också att det vore bra med fler manliga genusvetare. Hon resonerade i annorlunda termer än Stina och Maria och kopplade frågan om fler män till den större frågan om vilka som inkluderas och exkluderas i det feministiska projektet. Hon menade att i det kritiska perspektivet som feministisk teori är så bör det finnas utrymme för så många olika röster som möjligt;

Jag tycker det är bra om det är flera olika personer som deltar med olika bakgrunder på något sätt, eller i olika situationer. Det betyder att det skall finnas utrymme för kvinnor och män och det skall finnas utrymme för invandrare och för människor med olika klassbakgrunder så att det inte bara är vissa som talar.

Det vore enligt Linnea också bra om fler män börjar inse att kön spelar en roll för oss också, att vi som män inte tillhör det allmänmännsliga. Om fler män börjar med en sådan ifrågasättande verksamhet så kommer också fler män att söka sig till fältet resonerade hon. Hos Linnea fanns det alltså ett värde i en så stor mångfald av deltagare som möjligt i det feministiska akademiska projektet. Och det innebar att även män skulle delta.

Mattias gav uttryck för liknande åsikter i min intervju med honom. För honom skulle det positiva med att fler män börjar studera genusvetenskap vara att studenternas erfarenhetsbas breddas. Han kopplade frågan om fler män till frågan om att inkludera människor från andra grupper som nu kanske inte finns med (till exempel olika grupper av invandrare, äldre människor). En mångfald av deltagare skapar förutsättningar för bredare diskussioner och bredare kunskapsutveckling ansåg han.

Hos Margareta fanns tre möjliga förhållningssätt till frågan om män bör rekryteras till genusvetenskapliga institutioner. Det första var att helt stänga ute män, det andra var att släppa in de män som självmant söker sig till fältet och det tredje var att aktivt arbeta för att locka fler män till ämnet. Av dessa tre möjliga vägar tyckte Margareta att det var rimligt att slå in på den andra vägen, alltså att låta de män som söker sig till ämnet komma in. Om den första sade hon att ”det är alldeles givet att man inte ska stänga män ute på något sätt”. Det går dessutom inte att göra formellt sett och skulle det göras med informella metoder eller mobbningsmetoder så skulle det vara orättvist, tillade hon. Om det tredje av hennes alternativ påpekade hon att det knappast finns någon energi över att hämta för ett sådant arbete. På hennes genusvetenskapliga institution har de inte haft någon värningskampanj riktad åt vare sig män eller kvinnor utan de får de studenter som hittat dem i kurskatalogen eller på något annat sätt känner till dem.

Margareta ansåg att det hade varit bra av om fler män kommit eftersom det borde finnas en mångfald av deltagare i det feministiska projektet. Men eftersom Margareta främst sett genus som ett kritiskt perspektiv som bör omdana det egna ämnet har det för henne egentligen varit viktigast att männen (och kvinnorna) i det egna ämnet tagit till sig den feministiska kritiken, – Tänk liksom om man fick den där gamla professorn att tänka en ny tanke, sade hon.

Anna tyckte också det var viktigt att fler män kommer in eftersom det för henne var angeläget att ämnet inte förblir ett kvinnodominerat område. Genusvetenskap angår nämligen både kvinnor och män och sprängkraften i genus handlar om att få syn på vilken roll föreställningar om kön spelar på olika områden och då skall inte bara det ”kvinnliga” teoretiseras. Anna påpekade att genusvetenskap som ämne borde vara intressant för alla som vill förstå samhället vi lever i och hur vi formar det;

[...] som sagt, eftersom jag då ser att ämnet genusvetenskap tränar till detta kritiska tänkande och en förmåga till ett annat förhållningssätt i förhållande till sitt ämnesområde och en analys av samhället så är det ju viktigt att fler personer blir engagerade i det, utvecklar det ämnesområdet, det är det som möjliggör förändring [...].

Både kvinnor och män borde alltså hänge sig till feministisk teori eftersom alla kan dra nytta av de feministiska teoretiska verktygen och samhällsanalyserna och arbeta för förändring.

Anna verkade också underförstått tänka att ”det manliga” kommer att teoretiseras i större utsträckning om fler män engagerar sig för disciplinen samt naturligtvis att det ”kvinnliga” teoretiseras nu på grund av att det feministiska fältet domineras av kvinnor.

Alla de jag intervjuade var alltså positiva till att se fler manliga genusvetare. Gemensamt tycktes de dela;

1. synen på genusvetenskap som ett perspektiv, där genusperspektivet kan intas av både män och kvinnor och där både det ”kvinnliga” och det ”manliga” bör teoretiseras och forskas om
2. att det bör finnas en mångfald av deltagare i det feministiska projektet inom akademien
3. mer underförstått framträdde ibland synen att män sysslar främst med maskulinitetsstudier vilket innebär att ett ökat antal män inom disciplinen skulle leda till en ökad teoretisering och belysning av maskuliniteter och ”manliga” erfarenheter vilket skulle vara positivt så länge det gjordes med feministiska förtecken

De flesta av mina intervjupersoner verkade tänka sig att akademisk feminism kunde vinna på om fler män fanns i disciplinen eftersom ”manliga” erfarenheter då skulle kunna teoretiseras och få gehör (Alla kan tolkas ge uttryck för det här explicit eller implicit förutom Maria). Förutom detta ”kvalitetsskäl” verkar det också som om de flesta också såg det som en allmän rättvisefråga; att det är orätt att stänga ute några på grund av deras könstillhörighet.

Olika möjligheter som de intervjuade nämnde - som skulle kunna uppstå med fler män vid de genusvetenskapliga disciplinerna - skulle alltså vara; att ämnet upphörde att vara kvinnodominerat, att ”maskuliniteter teoretiserades samt att en mångfald av deltagare med olika erfarenheter skulle berika det feministiska projektet.

6.2 Så länge ”man” intar ett maktperspektiv

Men finns det inga problem som kan uppstå om fler män börjar studera genusvetenskap eller om fler män börjar med feministisk forskning?

Det genomgående förhållningssättet hos mina intervjupersoner till frågan om det är problematiskt att män studerar eller producerar feministisk teori uttrycktes väl av Margareta. På frågan om det är bra eller dåligt om fler män kommer in i genusvetenskapen som disciplin svarade hon så här;

Jag kan faktiskt inte tycka att det är annat än bra förutsatt då att man faktiskt, vilket är jättesvårt, att man faktiskt både som man och kvinna tar de feministiska teorierna som handlar om makt på allvar [...]

Därefter förde Margareta ett resonemang om att det gäller att inte fångas upp av de högre lärosätenas hierarkier och maktordningar och om vikten av att ifrågasätta sig själv och sina erfarenheter;

[...] men det finns ju alltid en risk när man klättrar i hierarkier att man fångas upp av den maktordning som hierarkierna innebär och gör den till sin egen och det som borde vara den stora lärdomen för alla dem som har kommit i kontakt med ett ämne är någon form av självkritik och självvrannsakan, tycker jag och där, rimligen så blir ju det, att man själv ifrågasätter sina egna erfarenheter som man respektive kvinna, som medelklass respektive arbetarklass. Alltså sånt här att man är ju bärare av mer eller mindre makt i olika relationer och om man tar med sig det här också i den vetenskapliga verksamheten som man ägnar sig åt vid universitet och högskolor, då är det bara positivt om fler män och fler av olika sorter så att säga kommer in. Så länge som man hanterar dem här erfarenheterna och positionerna som man har med sig [...]

Att problematisera sina egna sociala positioner samt att behålla sitt kritiska tänkande i en hierarkisk miljö är alltså krav som Margareta anser bör ställas på alla inom genusvetenskapen, män som kvinnor. Genom att prata om ”olika sorter” tolkar jag det som att Margareta gjorde frågan om en inkludering eller exkludering av män i genusvetenskapen till en bredare fråga om vilka som har en plats i det feministiska projektet i akademierna.

Stina pratade betydligt mer än Margareta om problem som kan uppstå om fler män kommer in. Ett problem som hon nämnde var pedagogiskt, nämligen att män har en tendens att ta plats i undervisningen. I sådana fall gäller det ”att hålla männen kort” menade hon. Det kan också finnas en risk i att anpassa sig för mycket för att locka män i den meningen att ens kurser omarbetas för detta ändamål och ytterligare en fara med att fler män börjar syssla med feministisk teori kan vara att ämnet förändras på ett negativt sätt;

[...] För mig handlar genus om makt, det är forskning om könsbaserad makt. Och om män inte ägnar sig åt frågor om makt, då är det en fara, men så länge man ägnar sig åt om frågor om makt så ser jag egentligen inga problem i det hela. Om man liksom använder fältet för självhävdelse eller för att visa fram mäns erfarenheter som inte problematiserar makt, då är det ett problem. Som till exempel den här boken av Robert Bly som heter Järn-Hans. Den hör inte hemma i vårt ämne [...].

Så länge män utgår från ett feministiskt maktperspektiv så är det alltså inte speciellt problematiskt om vi kommer in; här gav Stina uttryck för samma tankegång som Margareta. Men Stina kunde även tänka sig att om fler män kommer in på sikt så kan även förändringar i vad som studeras, hur det görs, och vilken kunskap som produceras vara djupt problematiska om det skulle innebära att kvinnliga sociala positioner och erfarenheterna från dessa positioner osynliggörs. Problemet hon nämnde var att även om män kan förstå kvinnors erfarenheter så behöver de inte känna att det är så angeläget att problematisera dem och därmed lyfta fram dem. Och eftersom män saknar kvinnliga erfarenheter kommer de istället studera det som ligger nära deras egna ”manliga” erfarenheter.

Stina trodde även att män inom genusvetenskapen främst kommer att syssla med maskulinitetsforskning och skälet till detta kan vara att detta perspektiv hittills försumrats och att manliga erfarenheter har negligerats teoretiskt. Samtidigt är det inte säkert att det är maskulinitetsforskning som män på sikt kommer att syssla med på sikt ansåg hon och tillade att inga av de möjliga problemen hon kunde komma på var tillräckligt stora för att hissa varningsflagg ännu. Men det var möjligt att hon skulle byta åsikt i framtiden.

När jag frågade Maria om det fanns några problem med att fler män kom in svarade hon att det berodde på vad jag ville definiera som problem och att hon hade förstått att jag var intresserad av undervisningsmässiga problem. Jag fyllde i med att forskningsmässiga problem också intresserade mig.

Apropå undervisningsmässiga problem som kan uppstå i undervisningen sade Maria, att ett problem som gäller all utbildning är att det alltid finns många olika människor, både studenter och lärare, med olika idéer om hur kursernas form och innehåll bör se ut. Då kan det till exempel bli problem om en del vill jobba separatistiskt och ha en kvinnlig frizon, medan andra vill ha med män i undervisningen. Men konflikterna kan lika gärna uppstå mellan kvinnor som mellan kvinnor och män och den här typen av problem är inte specifika för genusvetenskapen, det som kan skilja är dock att fler genusvetenskapliga studenter tar genusrelationerna i klassrummen och utbildningarna personligt och därmed politiskt.

Forskningsmässiga problem fanns egentligen inte för Maria. Hon berättade om att de som närmar sig ett ämne alltid måste ta hänsyn till vad som gjorts inom fältet tidigare, och det gäller för både män och kvinnor. Sedan finns det förstås en del maskulinitetsforskning som kan vara rätt så antifeministisk menade Maria och då är frågan om vad som skall få definieras som genusforskning. Men Maria såg egentligen inga problem med att fler män skulle träda in i genusvetenskapliga institutioner;

Nej jag tycker inte det är några större problem. Jag tycker det är bra att så många som möjligt intresserar sig för den här typen av frågor. Sen får var och en bestämma vad man själv vill syssla med och på vilket sätt [...]

Det förefaller alltså inte som Maria tycker det skulle vara problematiskt på något sätt om fler män skulle göra söka sig till genusvetenskap.

Linnea såg inga egentliga problem med att fler män skulle göra sitt inträde i disciplinen. Förutsatt att de precis som alla andra som tar genusperspektivet på allvar tänker kritiskt kring sin egen könsposition (och sin klassposition, sexuella position etc.). För män innebär det bland annat att de har en medvetenhet om de manliga normer som finns i samhället och att deras erfarenheter inte är allmängiltiga för människan.

Hon var heller inte speciellt orolig för att de makthierarkier som finns mellan män och kvinnor på andra platser runt om i samhället skulle reproduceras i genusvetenskapen. ”Jag tror egentligen vi är starka nog för att klara det”, sade Linnea och menade att de skulle klara av en manlig ”anstormning”.

På frågan om det inte skulle innebära en risk att det blir en alltför stor betoning på manliga erfarenheter som inte problematiseras svarade Linnea så här;

Man kan också se det på ett annat sätt, just nu hålls mansforskningen isär rätt så mycket ifrån från resten på något sätt, den har börjat utveckla något nytt där det är just som du sade, men skulle man gå in i en dialog med feministerna och queerteoretikerna så skulle man faktiskt ha konfronterats med vad som är begränsande i de egna erfarenheterna och vi skulle också kunna titta närmare på vad som är begränsande i vad vi gör. Kanhända att vi har skapat ett samtalsämne som utestänger män. [...]

Problemet med maskulinitetsforskning som inte problematiserar manliga erfarenheter ur ett maktperspektiv och osynliggör patriarkatet kunde alltså enligt Linnea lösas genom en dialog mellan maskulinitetsforskare och feministiska forskare där ett sådant utbyte kunde hade givit något i utbyte till båda sidorna, nämligen en konfrontation med vad som är begränsande i de egna perspektiven.

Mattias såg likt Linnea inga egentliga problem med män som kommer in till genusvetenskapliga discipliner. Han såg betydligt fler möjligheter än problem med att fler män skulle börja intressera sig för feministisk teori men nämnde emellertid att;

Det är klart att vissa skulle kunna uppfatta det som att nu kommer männen och tränger sig in på det här området också och att kvinnorna här inte får, skulle få den möjligheten att uttrycka sig som de kanske känner att de får om det inte är så mycket killar eller män här.

Killar skulle alltså kunna börja dominera seminariemöten och föreläsningssalar så att tjejer skulle få mindre plats inom de genusvetenskapliga disciplinerna. Men det problemet borde kunna minimeras om lärarna för diskussioner om den här problematiken med studenterna, tänkte han.

När Anna talade om mäns förhållande till feminism och problem som kan uppstå dröjde hon sig kvar vid den auktoritet som män förlänas på grund av sitt kön. Hon återgav en anekdot från en konferens där det blev tydligt för henne att män som pratar om jämställdhet eller genusfrågor får en högre auktoritet och pondus just på grund av att dem är män. Så hon frågade sig lite hur maktspelet hade sett ut inom genusvetenskap om fler män gjort entré och vilka som dominerat.

Det andra problemet Anna urskiljde handlade också om manlig auktoritet fast nu från manliga studenters sida. Hon berättade om några välformulerade manliga studenter på B-kursen som lätt tog plats på de kvinnliga studenternas bekostnad. Men detta tror inte Anna sker med någon slags regelmässighet och upptäcks problemet kan det lösas genom att läraren uppmärksammar sådana dominans- och underordningsmekanismer i könsblandade grupper och tar itu med dem. I ett annat sammanhang under intervjun frågar jag Anna om vad hon anser om separatism och då kommer det bland annat fram att hon inte tror på enkönade studiegrupper. Därför är det rimligt att anta att Anna inte tänker sig att problemet med manliga studenter som tar plats kan lösas med enkönade studiegrupper.

Efter att jag hade utfört mina intervjuer var jag övertygad om att ingen av de jag intervjuade såg några problem med män som studerar genusvetenskap eller forskar med genusvetenskaplig inriktning som *de tillmätte en stor betydelse*. Problem med manliga studenter som dominerar skulle kunna lösas via diskussioner. Anna funderade över hur könsmaktspelet hade sett ut inom de genusvetenskapliga institutionerna om fler manliga forskare börjat ta plats i fältet emedan Linnea inte oroade sig för en sådan eventuell ”anstormning”. Stina identifierade en del problem men ville inte hissa varningsflagg än.

Den allmänna synen var istället att vem som helst kan bidra till feministisk teori så länge ”man” utgår ifrån ett maktperspektiv i ens skapande av kunskap. Mäns saknad av ”kvinnlige” perspektiv och erfarenheter verkade spela en mindre roll i det här sammanhanget

6.3 Besvärliga erfarenheter och män som feministiska vetare

Begreppet *erfarenheter* har varit centralt i feministisk teori och mäns avsaknad av kvinnors erfarenheter av patriarkalt förtryck framhålls ofta när fenomenet manliga feministiska diskuteras. För de flesta av dem jag intervjuade utgjorde emellertid mäns saknad av kvinnors erfarenheter inget som kunde begränsa mäns möjligheter i feministisk teori.

Stina var exempelvis väldigt kritisk mot erfarenhetsbegreppet. Hon poängterade att det inte gick att tala om specifikt kvinnliga erfarenheter eftersom kvinnlighet är en socialt konstruerad position och kön, klass, etnicitet och sexualitet är tillhörigheter som samspelar och skär över varandra och där samma person kan ingå i förhållanden av både dominans och underordning samtidigt. Tanken om att det finns särskilda kvinnliga erfarenheter bygger också på ett tänkande som utgår ifrån att det finns ett specifikt kvinnoförtryck som beror på en biologisk kvinnlig position. Snarare är kvinnlighet en socialt konstruerad position menade Stina och tog starkt avstånd ifrån de essentialistiska strömningar som hon påstod ha funnits i feminismen i dess tal om kvinnliga erfarenheter av till exempel moderskap. Konsekvensen av hennes synsätt formulerade hon så här;

[...] jag vill då betona att eftersom jag då aldrig känt mig befryddad med det här sättet att se på kvinnlig erfarenhet, så har det heller aldrig varit ett problem för mig med män och manligheter och maskulinitetsforskning.

Stina tycks mena att essentialistiska eller oproblematiserade versioner av erfarenhetsbegreppet måste förkastas vilket innebär att både ”manligt” och ”kvinnlige” måste teoretiseras utifrån socialkonstruktivistiska perspektiv. Det här tycks enligt Stina ge män möjligheter att delta i det feministiska akademiska projektet. Möjligheter som de inte hade haft om utgångspunkten skulle tas i kvinnors specifika erfarenheter, det vill säga erfarenheter specifika för den kvinnliga biologin som män inte kan förstå fullt ut.

Maria fann också erfarenhetsbegreppet väldigt problematiskt eftersom hon menade att erfarenheter inte är direkt lättillgängliga och ens tolkningar av ens egna erfarenheter förändras

över tid. Hon berättade om frågorna som väckts om det finns några gemensamma kvinnliga erfarenheter och vilka kvinnors erfarenheter det är som har lyfts fram och vilka som har kvarstått glömda och osynliga. Men hon menade också att hon inte riktigt kunde svara på den frågan om erfarenhet som jag ställde eftersom den var så stor och övergripande. Jag skulle alltså antagligen behövt fråga Maria om något mer specifikt och avgränsat för att förstå vilken betydelse hon tillmätte erfarenhetsbegreppet i frågan om mäns förhållande till feminism.

Kvinnors erfarenheter har enligt Margareta varit en enorm kunskapskälla att ösa ur för feministisk forskning men det har också funnits en ständig risk för essentialisering av erfarenheter. Vilket är synd ansåg Margareta eftersom även om man inte delar andras erfarenheter kan man alltid göra sig medveten om dem och det går inte heller att reducera individer till deras erfarenheter för då går det aldrig att prata med varandra.

Margareta ansåg också att även om kritiken av den universalistiska människosynen i den moderna vetenskapen har kommit från kvinnors erfarenheter som tidigare varit osynliggjorda skall inte det här innebära att någon form av kvinnliga erfarenheter nu skall utgöra grunden för en universalistisk människosyn ty då skapas nya små universalister rotade i en viss typ av erfarenheter som omedelbart andra erfarenheter utestängs.

En dubbel strategi var för Margareta nödvändig när erfarenheter behandlas; att både tänka kring och problematisera sina egna erfarenheter samt även göra sig medveten om andras beskrivningar av världen och tänka kring vad detta betyder för ens egen världsuppfattning. Hon ansåg också att kunskapsanspråk måste bygga på mer än bara erfarenheter. Erfarenheter måste teoretiseras, problematiseras och sättas i större sammanhang. Först då kan kunskap produceras med erfarenheter som grund;

Vem som helst kan tillägna sig ett feministiskt perspektiv, utifrån vilket man kan tolka väldigt många olika saker, t ex patriarkala strukturer, eller könsmaktordningar eller könsidentitetsutveckling. Förhoppningsvis bidrar det feministiska perspektivet också till att man tolkar sina egna erfarenheter

Så skrev Margareta till mig i en senare skriftlig korrespondens och följden av detta resonemang om erfarenheter var att alltså att män också kan skapa feministisk teori och att det förhoppningsvis leder till att de tolkar sina erfarenheter genom ett feministiskt raster.³⁸

Linnea talade mer generellt om erfarenheternas plats i feministisk teori. Hon berättade om att utgångspunkten tidigare tagits i kvinnors erfarenheter i syfte att kritisera bland annat vetenskapen men att det kritiserades för att det blev för essentialistiskt och skapade föreställningar om ett universellt systemskap. Idag känns inte begreppet så aktuellt menade Linnea och ansåg att betoningen idag snarare låg på subjektiviteter. Jag vet emellertid fortfarande inte vilken betydelse Linnea skulle anse att mäns brist på kvinnliga erfarenheter har för mäns möjligheter att skapa feministisk kunskap men hon talade en del om intersektionaliteten mellan ras, klass, sexualitet och kön i vår intervju och om hur nödvändigt det är att ha medvetenhet om strukturella förhållanden i ens forskning. Därför tror jag inte hon skulle se mäns avsaknad av kvinnliga erfarenheter som något större hinder.

Mattias gav uttryck för en syn på erfarenheter som skiljde sig från de andra.

Han trodde att det aldrig går att förstå någon annans erfarenheter fullt ut men frågan är hur pass mycket av och vilka kvaliteter ”man” kan förstå och hämta från någon annan människa. Därför menade han att en kvinna aldrig kan förstå det ”manliga” fullt ut emedan en man inte kan förstå det ”kvinnlige” fullt ut. Det går inte att med en blott intellektuell viljeanstängning dela någon annans erfarenheter;

[...] vi måste också få ta reda på vad det innebär att vara maskulin, manlig och man. Och det kan man inte göra helt och fullt utifrån en position där man inte uppfattar eller har uppfattats som man, manlig eller maskulin. Alltså det måste komma fram och därför är det viktigt med dem [här manliga] erfarenheterna.

Den här synen på vem som kan veta fick konsekvenser för hans tankar om vilka som kan producera feministisk kunskap;

[...] det beror på vad man menar med feministisk kunskap och på vad man menar med feminism, är feminism grundad i kvinnors erfarenhet av strukturellt förtryck så är det ju svårt för män att göra det [producera feministisk kunskap] även om man kan tänka sig att en så att säga biologisk man kan befinna sig i en traditionell biologisk kvinnas position va men att generellt säga det då, det tror jag är svårt och man ska nog akta sig för att tro att vem som helst kan skapa kunskaper utifrån någon sorts teoretiska föreställningar. Jag tror man behöver inse mycket mer att vi lever våra liv utifrån våra kroppar och våra kroppars erfarenheter och historia och det gör att vi inte kan hoppa över till någonting annat. Och därför tror jag att det kan vara svårt, men jag tror ju också att även män kan bidra till en viss gren utav feministisk kunskap eller teoriutveckling men man kanske måste fundera på liksom i hur hög utsträckning och vilka dimensioner utav det här är det som män faktiskt kan bidra med.

Här avviker Mattias kraftigt från de andra informanterna när han talar om de epistemologiska resurserna som kvinnor besitter i kraft av sina sociala positioner. Till skillnad från de andra intervjupersonerna så differentierar han män och kvinnors potentialer att skapa feministisk kunskap och frågar sig i vilken ”hög utsträckning och vilka dimensioner” som män kan skapa feministisk kunskap. Om det handlar om att föra logiska resonemang utifrån givna utgångspunkter i syfte att producera feministisk teori så kan även män utföra ett sådant feministiskt projekt tyckte han. Men handlar det om att;

ha en viss sorts kroppslig erfarenhet utifrån sin uppväxt för att utifrån det kunna ha insikter om en viss sorts gestaltning i något sammanhang, det tror jag, då måste man liksom ha en sorts kvinnoerfarenhet för att göra det och kunna dra dem feministiska slutsatserna utav det.

För att konkludera Mattias ståndpunkt finns det inga absoluta hinder för män att producera feministisk kunskap men frågan är på vilka nivåer som det kan göras. Och vad ”man” lägger in i begreppet feministisk kunskap avgör ju givetvis också ens svar på frågan.

6.4 Jämställdhetsmål - för de genusvetenskapliga disciplinerna?

Hos dem jag intervjuade fanns radikalt olika förhållningssätt till de kvantitativa och de kvalitativa aspekterna av de officiella jämställdhetsmålen.

Maria såg exempelvis jämställdhetsmålen som bindande; – *Alltså dem här målen dem måste man ju försöka skriva under, man har ju inget annat val så att säga.*

Om det kvantitativa jämställdhetsmålet sade hon att det inte går att tvinga några män att läsa genusvetenskap så om män inte finner genusvetenskap intressant finns det därför inte så mycket att göra förutom att försöka locka dem på olika sätt.

Det kvalitativa jämställdhetsmålet tyckte Maria var bra. Det är viktigt med mångfald i högskolan och lärarna måste i sin undervisning reflektera över vilka erfarenheter som de utgår ifrån att sina studenter har. En mångfald av olika studenter med olika erfarenheter kan också bidra till en kvalitativt bättre teoriutveckling.

En mer ifrågasättande inställning till jämställdhetsmålen fanns hos Stina. Hon undrade varför just genusvetenskap skulle öppna upp sina portar för fler män, när näringslivet och resten av samhället är så fruktansvärt ojämnt. Det var för Stina inte heller rimligt att det skulle vara ungefär lika mycket killar som tjejer eftersom de som söker sig till ämnet ofta gör det av personliga skäl - av erfarenheter av sexism - och kvinnor har betydligt mer sådana erfarenheter än män.

Eftersom kvinnor är mer kompetenta än män inom genusvetenskap var det inte heller rimligt att det skulle finnas en jämn könsfördelning bland lärarna/forskarna. Detta förhållande kan emellertid bero på att kvinnor sysslat med feministisk forskning väldigt länge medan männen precis har börjat och inte hunnit i fatt helt enkelt och Stina trodde att fler män skulle komma med tiden.

En paradox i Stinas resonemang uppstod emellertid när hon sade att män kan söka sig till genusvetenskap utifrån ett allmänt intresse av samhällsfrågor eller maskuliniteter. Den logiska slutsatsen av det blir ju att det är möjligt att få en jämn fördelning av manliga och kvinnliga studenter för att uppnå det kvantitativa jämställdhetsmålet.

Det kvalitativa jämställdhetsmålet tal om kvinnliga och manliga erfarenheter förkastade Stina eftersom jämställdhet för henne inte handlade inte om erfarenheter utan om rättvisa, att ingen skall vara utestängd från någon verksamhet på grund av sin könstillhörighet. Hon berättade om företrädare från andra discipliner som kommit till henne och bett om att få ”kvinnliga” erfarenheter i deras verksamheter för att kvinnor tänker på ett annat sätt och ett sådant tänkande där kvinnor ses som en annan sort godtog inte Stina.

Som tidigare nämnts sade också Stina att det fanns en fara att anpassa sig för mycket för att locka män och hon talade också om att hon egentligen inte var så intresserad av jämställdhet eftersom hon ser det som helt skilt från genusvetenskap. Hon förstod heller inte varför de genusvetenskapliga disciplinerna skulle öppna upp sina portar, innan näringslivet har gjort det.

Anna frågade också sig varför just genusvetenskapliga discipliner skulle starta kampanjer för att rekrytera män. När de i andra ämnesområden alltid säger att de tar de mest kompetenta kan väl vi inom genusvetenskapen göra samma sak, resonerade hon. Men sade samtidigt att ett aktivt tanke- och reflektionsarbete borde göras, beträffande vilka murar som byggts upp och vilka som utesluts eller inkluderas till det feministiska forskningsfältet. Alltså vilka uteslutningsmekanismer som finns.

Likt Stina och Anna var Margareta ointresserad av jämställdhet. Om de kvalitativa jämställdhetsmålen sade hon;

[...] jag har mycket lättare med ett kvantitativt jämställdhetsmål. Det är ju trots allt bara och räkna, men ett kvalitativt jämställdhetsmål som laborerar med kvinnligheter, kvalitativa kvinnligheter och manligheter och som laborerar ganska ogenomtänkt med begreppet erfarenheter, det är jag allergisk mot.

Det kvalitativa jämställdhetsmålet ansåg alltså Stina bar på ogenomtänkta och oproblematiserande uppfattningar om könsrelationer och erfarenheter. Det kvantitativa jämställdhetsmålet var okej för henne när det handlade om väldigt stora grupper av studenter. Men gäller det mindre grupper av studenter som råkat bli enkönade så tyckte hon inte att det finns något att anmärka på. En gång undervisade hon till exempel på en kurs som bara kvinnor sökt till vilket fick den manliga studierektorn att säga inför henne och hennes kvinnliga studenter ”ja det var ju synd att inga män sökte sig hit”. Det här gjorde henne förbannad eftersom, som hon påpekade, kvalitén på kursen inte hade höjts om någon man sökt och läst den. Som om kursen skulle vara mer värd om fler män hade läst den. Studierektorn antydde ju dessutom att Margareta borde vara besviken för att inga män sökt kursen men det är ju upp till studenterna poängterade hon och påtalade att studierektorns uttalande dessutom misskrediterade de kvinnliga studenternas val som han menade hade gjorts ”i linje med deras kön”.

Så för att sammanfatta Margaretas ståndpunkt; när det handlar om riktigt små grupper går det inte att fästa något värde vid studenternas könstillhörighet utan det är först när det handlar om större kvantiteter människor som statistik över könsfördelningen kan börja föras.

Mattias problematiserade också det kvantitativa jämställdhetsmålet. Han menade att det i nuläget inte är relevant att försöka uppnå en jämn könsfördelning eftersom det finns så få manliga sökande till de genusvetenskapliga kurserna. Det går nämligen inte att tvinga in några elever på några kurser och att det är ytterst få sökande killar till genusvetenskap är ett sakförhållande som knappast genusvetenskap kan klandras för. Mattias trodde att detta beror i sin tur på att män ofta saknar den medvetenheten som krävs för att söka sig till genusvetenskap. Han menade också att om situationen varit annorlunda – hypotetiskt sett – med ett stort överskott av både manliga och kvinnliga sökande där en majoritet av de som kom in var kvinnor på grund av att de har högre betyg; i ett sådant fall hade kvotering varit något att tänka på.

7. Sammanfattande diskussion

Innan jag börjar sammanfatta och diskutera mitt empiriska material utifrån min egen ståndpunkt som jag hoppas utkristalliserade sig i uppsatsens teoretisk del vill jag skriva några rader om mina intervjuer.

Under skapandet av den här uppsatsen lärde jag mig nämligen att jag har mycket att lära som intervjuare och ”forskare”. Även om det kändes bra efter mina intervjuer har jag i efterhand insett att jag inte fick fram så himla mycket från de jag intervjuade och att de smarta följdfrågorna som kvalitativa intervjustudier borde möjliggöra, var svåra att ställa under intervjusituationerna. Detta kan bero på att jag hela tiden har haft svårt att avgränsa uppsatsen men det beror nog också på att jag var ”feg” under intervjuerna och inte vågade ”utmana” de intervjuade med kritiska frågor. Samtidigt är det svårt att veta hur kritiska ”man” ska vara under en intervjusituation. I alla fall har jag en stark känsla av att en annan intervjuare, man eller kvinna, hade kunnat få fram delvis andra åsikter eller betoningar hos de intervjuade. Jag antar att det här en ”epistemologisk osäkerhet” som är ganska ofrånkomlig vid intervjustudier.

Nåväl, de feministiska forskare jag intervjuade var positiva till ett större manligt deltagande vid de genusvetenskapliga institutionerna, oavsett om det handlade om manliga studenter eller manliga forskare. Detta var för dem emellertid inte en jämställdhetsfråga utan en kvalitets- och/eller en rättvisefråga; Kvalitetsfråga för en del av de intervjuade i den bemärkelsen att många olika typer av erfarenheter (mäns och kvinnors) behövs i den genusvetenskapliga verksamheten eftersom detta sades kunna ge upphov till bredare diskussioner mellan olika ståndpunkter. Rättvisefrågan handlade istället om att det är fel att stänga ute någon eller några på grund av deras könstillhörighet.

De intervjuade identifierade heller inte några *betydande* problem som skulle kunna uppstå eller uppstår när män går in i det feministiska forskningsfältet som studenter eller forskare. Med betydande problem menar jag problem av en magnitud som motiverade en misstänksam eller ambivalent inställning till män. De flesta betonade att feminism i denna akademiska kontext handlade om ett (köns)makt)perspektiv som alla oavsett kön kunde tillägna sig. I deras svar om män som feministiska kunskapsproducenter förefaller de enligt mig oftast hänge sig åt någon slags liberal idealiserad positionslöshet, d v s de ignorerade de olika sociala maktpositioner som män och kvinnor befinner sig i och vilken betydelse det har för vad vi intresserar oss för, vilka frågor vi ställer och inte ställer, vilka referensramar vi har. Detta var mycket underligt med tanke på att de samtidigt betonade att det var viktigt att män kom in till det genusvetenskapliga kunskapsfältet eftersom många olika erfarenheter behövdes. Detta talar ju för att män och kvinnor med sina olika gruppbaseade erfarenheter och upplevelser av världen hamnar i olika epistemologiska positioner och kan/kommer att skapa feministisk teori med olika nyanser och betoningar. Häri kanske det också ligger ett egenvärde i att män sysslar med feministisk teori? Om män lyckas skapa anti-sexistiska ståndpunkter och utifrån det en anti-sexistisk kunskapsproduktion som kan gå i dialog med feministisk kunskapsproduktion?

Samtidigt hade ett eventuellt större manligt deltagande vid de genusvetenskapliga institutionerna kunnat tolkas som att radikala feministiska teorier, som kräver att män tar ansvar i termer av makt och kön (som definierar män som en grupp med intresse motsättningar till kvinnor som grupp), har förlorat i inflytande till mer liberalfeministiska, som predikar harmoni mellan könen och att så många som möjligt skall delta i ”jämställdhetskampen”. Detta resonemang bygger jag genom att dra en analogi från Maud Eduards diskussion om motsättningar mellan feminism och jämställdhetspolitik där Eduards, apropå

jämställdhetsanhängares ansträngningar att få med män i jämställdhetsarbetet, menar att ju flera anhängare som knyts till den feministiska kampen, desto lägre kommer graden av makt- och konfliktförståelse bli. Och desto mer kommer jämställdhetsanhängarna tvingas tala i konsensustermer (för att inkludera ALLA) vilket innebär att konflikter och intressekonflikter mellan män och kvinnor skymms (Eduards, 2002b, s 1-2). För de genusvetenskapliga institutionernas del följer analogin då så här; om de ska bli mer ”jämställda”, det vill säga få fler manliga anhängare måste de för att detta skall kunna ske sänka graden av ”makt och konfliktförståelse”, alltså överge de radikala könsanalyserna och avradikalisera det feministiska forskningsfältet. Och det paradoxala då hade blivit att disciplinerna visserligen hade blivit ”jämställda” i en snäv mening men att priset för detta hade blivit en kunskapsproduktion utan förmåga att utmana patriarkatet.

Ett undantag bland de intervjuade ifråga om deras föreställningar om män som feministiska subjekt var emellertid Mattias som ansåg att män och kvinnor befann sig i olika epistemologiska positioner och att de därmed har olika potentialer till feministiskt kunskapskapande. Han kan å sin sida emellertid kritiseras för ”ståndpunktsmaskulinitet” - en beteckning myntad av Marie Nordberg för att kritisera antagandet att egna manliga erfarenheter behövs för att förstå maskulinitet. Till exempel menar maskulinitetsforskaren Michael Kimmel i hans bok *Manhood of America* att män inte känner igen sig i de framställningar som feminister (kvinnor) gjort av dem utan att det kan krävas män för att skriva om män. Ett påstående som homogeniserar manliga erfarenheter, misskrediterar kvinnliga maskulinitetsforskare på och ger kunskapsauktoritet enbart på grund av egna erfarenheter och grupptillhörigheter.

Kanske var det, sett till den liberala positionslösheten jag tyckte mig spåra hos de intervjuade, inte förvånande att ingen av de intervjuade pratade om makt och speciellt gruppbaserad makt och privilegier. Om det gruppbaserade privilegiet att inte definiera sig som en grupp och ignorera könsanalys. De talade inte heller om den politiska dimensionen som finns i kärnan av genusvetenskapen. Ämnet är ju politiserat och starkt normativt, har en historisk och nutida koppling till kvinnokamper utanför akademien och motsätter ju sig faktiskt mansmakt, men detta pratade de intervjuade inte om. De verkade överhuvudtaget inte tänka sig män och kvinnor som två grupper med diametralt olika intressen där den ena är överordnad den andra och har utgett sig för att stå för det mänskliga.

Istället föreföll de ha ”liberala” föreställningar om mäns förhållande till feminism. Med detta menar jag att de alla betonade att fältet bör vara öppet för alla som ville ta sig an det feministiska maktperspektivet, att män kan skapa feministisk kunskap ”hur som helst” och kan bidra med egna teoretiska interventioner som män (läs: maskulinitetsforskning) samt att fältet inte bör vara kvinnodominerat eftersom genus handlar om ”kvinnor och män, om maktrelationer mellan könen”.

I de här ”liberala” tankar om mäns förhållande till feminism ligger det nära till hands att tänka sig att teoriutvecklingar som ”det postmoderna”, maskulinitetsforskning och framförallt ”intersektionaliteten mellan kön, klass, ras/etnicitet och sexualitet” har varit viktiga för deras teoretiska tänkande; Det postmoderna i den bemärkelsen att en del av de intervjuade, verkade tänka att tal om kvinnors erfarenheter alltid leder till essentialism och falska förespeglingar om ett universellt systerskap. Kanske var det därför som ingen av de jag intervjuade ville diskutera vilken betydelse mäns saknad av kvinnors erfarenheter har för gruppens förhållande till feminism?

Intersektionalitet i den bemärkelsen att detta perspektiv eller utgångspunkter synliggör kvinnors differentierade erfarenheter av förtryck och vissa grupper av mäns avsaknad av de privilegierna som de förväntas ha på grund av deras könstillhörighet. Utifrån detta perspektiv kan vissa grupper av män ha intresse för feminism och kanske kan män bärandes underordnade maskuliniteter lättare förstå resonemang om gruppbaserad makt och strukturer. Och därmed intressera sig för feministisk teori.

Behovet av maskulinitetsforskningen betonades ibland också, att teoretisering av ”det maskulina” behövs lika mycket som studier av ”det feminina” och där har män en roll att spela. Bara själva namnbytet från kvinnovetenskap till genusvetenskap kan också spegla denna trend att tala om män och könsrelationer. Det var uppenbart att det ibland förutsattes att män befinnades i det feministiska forskningsfältet per automatik sysslar med maskulinitetsforskning vilket var positivt så länge det gjordes med könsmaktsanalys som grund.

Att de intervjuade var influerade av dessa teoririktningar kan alltså förklara deras ”liberala” föreställningar om män. Intressant är att deras positiva syn på män som feministiska vetare eller på tanken om detta inte speglade sig i ett omhuldande av jämställdhetsmålen för de högre lärosäten.

Ingen av de jag intervjuade sade sig önska eller tro på att en riktigt jämn könsfördelning (minst 40/60) var uppnåelig eller eftersträvansvärd på de genusvetenskapliga institutionerna. En klar skiljelinje drogs vanligen av de intervjuade också mellan genusvetenskap och jämställdhet; där de två inte sågs som samma sak. De intervjuade gjorde alltså inte någon Rothsteinsk sammansmältning av de båda fälten utan förbehöll sig rätten att kritisera jämställdhetspolitik.

Men om de alla sade ungefär samma sak i fråga om mäns förhållande till akademisk feminism visades deras svar skilja sig åt mer när det kom till diskussioner om jämställdhet. Margareta, Anna och Stina visade ett ointresse för jämställdhetsmål och ställde sig kritiska och ifrågasättande till speciellt den kvalitativa aspekten av jämställdhetsmålen. Att dessa tre intervjuade hyste dessa motvilliga attityder mot jämställdhetsmålen men samtidigt var positivt inställda till tanken att fler manliga studenter och manliga forskare skulle träda in vid de genusvetenskapliga disciplinerna kan verka motsägelsefullt. Men detta är kanske inte så underligt för hade de anfört ”ökad jämställdhet” som motiv till varför de var positiva till män hade det också inneburit något slags erkännande av att de i nuläget är ”ojämställda” vid sina discipliner. Att dessa tre inte passivt köper uppifrån formulerade påbud om jämställdhet kan också ses som ett tecken på att de själva har valt att göra egna analyser av vilka de inkluderar och exkluderar till sina institutioner samt hur de interna maktförhållanden ser ut. Som ett sätt att värna deras institutioners självbestämmanderätt och autonomi.

Till skillnad från Margareta, Anna och Stina ställde sig dock både Mattias och Maria positiva till de kvalitativa jämställdhetsmålen formuleringar om erfarenheter och synsätt. För dessa två var det självklart att olika erfarenheter hos studenter och forskare skulle beaktas och ges inflytande. De tre ovannämnda andra hade kanske instämt i detta, deras kritik mot det kvalitativa jämställdhetsmålet handlade istället om hur problematiskt det kan vara att tala om ”kvinnliga” och ”manliga” erfarenheter med tanke på risken för essentialisering och ett komplementärt särartstänkande.

De syner på mäns förhållande till feminism som de intervjuade höll innebär emellertid att ”jämställdhetsförespråkare” som Bo Rothstein inte behöver oroa sig. Anledningarna till det manliga ointresset för genusvetenskap härleds inte till könstrakasserier utan stavas *makt* att inte bry sig.

8. Referenslista

Litteratur;

Bartky, Sandra Lee (1990) *Femininity and Domination – Studies in the phenomenology of oppression*. London: Routledge

Bartky, Sandra Lee (1998) *Foreword* ur Digby, Tom (red.) ”Men Doing Feminism”. London: Routledge

Bhavnani, Kum-Kum (1994) *Tracing the Contours: Feminist Research and Feminist Objectivity* ur Afshar, Haleh & Maynard, Mary (red.) “The Dynamics of ‘race’ and gender. Some feminist interventions”. London: Taylor & Francis

Bryson, Valerie (1999) *Feminist debates- Issues of theory and practice*. New York: New York University Press.

Collins Hill, Patricia (1997) *Comment on Hekman’s ”Truth and Method: Feminist Standpoint Theory Revisited”*: *Where’s the Power* ur *Signs* 1997, vol 22, no 2. s 375-381

Connel, Robert W (1995) *Maskuliniteter*. Göteborg: Diabolos

Davies, Karen & Esseveld, Johanna (1989) *Kvalitativ Kvinnoforskning*. Stockholm: Arbetslivscentrum.

De los Reyes, Paulina, Molina, Irene & Mulinari, Diana (2002) *Introduktion – Maktens olika förklådnader* ur De los Reyes, Paulina, Molina, Irene & Mulinari, Diana (red.) ”Maktens (o)lika förklådnader: kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige”. Stockholm: Atlas

Digby, Tom (red.). (1998) *Men and Feminism* Routledge: New York

Eduards, Maud *En allvarsam lek med ord* ur ”Viljan att veta och viljan att förstå –Kön, makt och den kvinnovetenskapliga utmaningen i högre utbildning” SOU1995:110

Eduards, Maud (2002a) *Förbjuden handling - Om kvinnors organisering och feministisk teori*. Malmö: Liber

Eduards, Maud (2002b) *Feminism och jämställdhetspolitik – möte med förhinder* ur Karstensen, Guro (red)(2002) *Subjekt, politik och könskonstruktion: det jämställda Norden*

som Framtidsverkstad. Rapport från en nordisk forskningskonferens 28.2.-1.3.2002, Stockholm. NIKK Småskrifter nr. 8, 2002

Folkesson, Per (2000) *Inledning* ur Folkesson, Per, Nordberg, Marie & Smirthwaite, Goldina (red.) *Hegemoni och mansforskning*. Universitetstryckeriet: Karlstad

Frye, Marilyn (1983) *The Politics of Reality. Essays in feminist theory*. Trumansburg N.Y.: The Crossing Press

Gemzöe, Lena (2002) *Feminism*. Stockholm: Bilda förlag.

Gothlin, Eva (1999) *Kön eller genus?* Nationella sekretariatet för genusforskning,

Gorelick, Sherry (1996) *Contradictions of Feminist Methodology* ur Gottfried, Heidi (red.) "Feminism and Social Change". Urbana: University of Illinois Press

Göransson, Anita "Fältet, Strategierna och Framtiden" i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 1989:3-4

Harding, Sandra (1987a) *Introduction: Is there a feminist method?* ur Harding, Sandra (red.) "Feminism & Methodology". Bloomington: Indiana University Press.

Harding, Sandra (1987b) *Conclusion: Epistemological Questions* ur Harding, Sandra (red.) "Feminism & Methodology". Bloomington: Indiana University Press.

Harding, Sandra (1993) *Rethinking Standpoint Epistemology: What Is "Strong Objectivity"?* ur Alcoff, Linda & Potter, Elizabeth "Feminist Epistemologies". New York: Routledge

Harding, Sandra (1998) *Can men be Subjects of Feminist Thought* ur Digby, Tom (red.) "Men Doing Feminism". New York: Routledge:

Hartsock, Nancy C.M. (1987) *The Feminist Standpoint – Developing the Ground For a Specifically Feminist Historical Materialism* ur Harding, Sandra (red.) "Feminism & Methodology". Bloomington: Indiana University Press

Hearn, Jeff (2000) *The Hegemony of Men: On the Construction Of Counter-Hegemony In Critical Studies On Men* ur Folkesson, Per, Nordberg, Marie & Smirthwaite, Goldina (red.) *Hegemoni och mansforskning*. Universitetstryckeriet: Karlstad

Holmberg, Carin (1993) *Det kallas kärlek*. Göteborg: Anamma förlag

Holmberg, Carin (1996) *Det kallas manshat*. Göteborg: Anamma förlag

hooks, bell (1984) *Feminist Theory – from margin to center*. Boston: South End Press

hooks, bell (1989) *Talking Back: thinking feminist, thinking black*. Boston: South End Press

Hydén, Margareta (2000) *Forskningsintervjun som relationell praktik* ur Haavind, Hanne (red.) ”Kön och Tolkning”. Stockholm: Natur och Kultur.

Jardine, Alice & Smith, Paul (red.) (1987) *Men in Feminism*. Routledge: New York

Letherby, Gayle (2003) *Feminist research in theory and practice*. Open University Press: Buckingham

Ljung, Margareta *Feministisk teori* ur Månson, Per (1998) ”Moderna samhällsteorier: traditioner, riktningar, teoretiker” 5., rev. uppl. Stockholm: Rabén Prisma

Kahane, David J. (1998) *Male Feminism as Oxymoron* ur ”Men and Feminism” (red.) Digby, Tom. New York: Routledge

Kvale, Steinar (1997) *Den Kvalitativa Forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur:

Mellström, Ulf *Pojkar och män. Om maskulinitetsforskning, Robert Bly och andra karlar* ur Björk, Mia et al (red.)(2000) ”Samhällsbygget och Samhällsväven”. Uppsala: Universitetstryckeriet

Maynard, Mary (1994) *‘Race’, Gender and the Concept of ‘Difference’ in Feminist Thought*. I Afshar, Haleh & Maynard, Mary (red.) ”The Dynamics of ‘Race’ and Gender. Some Feminist Interventions. London: Taylor & Francis.

Mulinari, Diana & Sandell, Kerstin & Schömer, Eva (red.) (2003) *Mer än bara kvinnor och män –Feministiska perspektiv på genus*. Studentlitteratur: Lund

Mulinari, Diana (2003) *Teorier för en anti-rasistisk dialog* ur Mulinari, Diana & Sandell, Kerstin & Schömer, Eva (red.)(2003) ”Mer än bara kvinnor och män –Feministiska perspektiv på genus”. Studentlitteratur: Lund

Mulinari, Diana & Sandell, Kerstin (1999) *Exploring the Notion of Experience in Feminist* ur Acta Sociologica. 1999. Vol 42. Nr 4, s 287-297.

Nilsson, Arne (2002) *Homo/queerforskning som mansforskning* ur Karstensen, Guro (red.)(2002) *Subjekt, politik och könskonstruktion: det jämställda Norden som Framtidsverkstad. Rapport från en nordisk forskningskonferens 28.2.-1.3.2002*, Stockholm. NIKK Småskrifter nr. 8, 2002

Newton, Judith *White Guys* ur tidskriften *Feminist Studies*, 1998:3, s 572-597

Norlander, Kerstin *Vad gör strukturerna med oss? – Feminismens akademiska dilemma* i Häften för kritiska studier 1994:4

Pease, Bob (2000) *Recreating men –Postmodern Masculinity Politics*. Lodnon: Sage

Reinharz, Schulamit (1992) *Feminist methods in social research*. New York: Oxford University Press

SCB. *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2002*

Schacht, Steven & Ewing, Doris (1998) *Feminism and Men*. New York: Routledge

Segal, Lynne (1990) *Slow Motion – Changing Masculinities Changing Men*. London: Virago

Smith, Dorothy E *Women's Perspective as a Radical Critique of Sociology* ur Harding, Sandra (red.)(1987) "Feminism & Methodology". Bloomington: Indiana University Press

Smirthwaite, Goldina *Antifeministisk mansforskning!* Genus 3-4/03. s 32-33

Stridsberg, Sara *Vi är alla perversa manshatare*. Bang 2000:1

Young, Iris Marion (2000) *Att kasta tjejkast. Texter om feminism och rättvisa*. Stockholm: Atlas.

Wahlström, Helena *Men in/and/or feminism: on men's studies and feminist criticism* ur Lorenzen, Elisabeth & Grönroos Maria (Red.) *På nye eventyr - mandforskere uden grænser*. NIKK Småskrifter nr. 6, 2002

Whelehan, Imelda (1995) *Modern Feminist Thought*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Widerberg, Karin (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Studentlitteratur: Lund

Dagstidningar:

Expressen 2002-07-04 "Könskriget. Professorerna i öppen strid om jämställdheten"

Dagens Nyheter 2002-07-03 "Generalangrepp mot kvinnlig jämställdhetsforskare och lärare: "Ni könstrakasserar manliga studenter"

Dagens Nyheter 2002-07-13 "Yvonne Hirdman till attack mot Bo Rothstein: 'Ett illa dolt kvinnohat'"

Svenska Dagbladet 2002-08-26 "Diskriminerande monopol på jämlikhetsvision"

Statens offentliga utredningar

SOU 2000:47 *Mångfald i högskolan*

9. Bilaga 1 – Introduktionsbrevet

Hejsan, jag heter Axel Fagerholm och läser genusvetenskap på Centrum för Genusvetenskap vid Lunds Universitet. Jag befinner mig på C-nivån och skall därför författa en uppsats nu i vår. Det som intresserar mig är om det vanliga kvantitativa jämställdhetsmålet med en 50/50 % (eller 40/60 %) representation av män och kvinnor bör vara aktuellt också för genusvetenskap? Samt om det kvalitativa jämställdhetsmålet att kvinnors och mäns erfarenheter, kunskaper, intressen, etc. skall beaktas och tas tillvara i lika hög utsträckning, bör gälla för genusvetenskap? Dessa frågor är alltså av en normativ karaktär, jag frågar mig vad som är bäst ur ett feministiskt perspektiv.

Sommaren 2002 pågick ju en ganska onyanserad debatt mellan Bo Rothstein och Yvonne Hirdman och Maud Eduards där de sistnämnda beskylldes av Rothstein för att medvetet utesluta män från genusvetenskapliga utbildningar. Detta påstående bryr jag mig inte om (jag tror det är falskt), frågan enligt mig är istället om det bör finnas något medvetet arbete för att locka fler män till genusvetenskap, detta med tanke på genusvetenskapens specifika karaktär.

För genusvetenskap är ju inte precis vilket ämne som helst, jag tänker på kvinnorörelsens koppling till kvinnoforskningen, ett uttalat syfte hos feministisk teori att frigöra det kvinnliga subjektet och dess kritik av könsmaktordningen. Frågan om mitt förhållande som man till feministisk teori och praktik är vidare en komplicerad en med många olika svar. Bl.a. av dessa skäl anser jag det inte vara självklart att det vanliga kvantitativa jämställdhetsmålet med en balanserad representation av män och kvinnor inom genusvetenskap är givet. Inte heller det kvalitativa jämställdhetsmålet är för mig givet. Men jag är egentligen mer intresserad av din röst, som genusvetenskaplig forskare och föreläsare har kanske även du funderat på denna fråga och kanske vill du dela med dig med dina tankar till mig? Detta är min förhoppning för jag skulle nämligen vilja intervjua dig om den här problematiken.

Jag vill genomföra bandade djupintervjuer som troligtvis kommer att ta 30-60 minuter, antagligen närmare 60 än 30 minuter. Din anonymitet kommer givetvis att garanteras (om du så önskar). Jag har bifogat mina (huvudsakliga) intervjufrågor för dig att kika på inför intervjutillfället.

Vad detta kan ge dig är förhoppningsvis en intressant intervju med mig, men framförallt möjligheten att göra din röst hörd, chansen att tycka till om genusvetenskap och vara medproducent av den kunskapen som produceras i och med min C-uppsats! Och du hjälper en student att lära sig att intervjua!

Så det är min förhoppning att du har tiden, intresset och möjligheten att prata med mig!
Tacksam för Svar!

Många Vänliga Hälsningar Axel Fagerholm

10. Bilaga 2 – Intervjufrågorna

Intervjufrågor

Tema Genusvetenskaplig Forskning

Vad är genusvetenskaplig forskning för dig?

Tema Män och Genusvetenskap-

Hur ser du på förhållandet mellan män och feministisk teori och praktik?

Tema Jämställdhetsarbete

Är det viktigt att arbeta för att få in fler män i genusvetenskap? Varför/Varför inte?

Tema Förändringar i det Genusvetenskapliga fältet

Vilka konsekvenser har genusvetenskaplig teoriutveckling och institutionell förändring fått för förhållandet mellan män och feministisk teori och praktik?

Vad tror du händer med den genusvetenskapliga disciplinen när fler män kommer in?

Med avseende på;

-Vad som studeras?

-Hur det görs?

-kunskapen som produceras?

-disciplinenens koppling till feministisk praktik, kvinnors vardagserfarenheter?

Finns det något annat du vill tillägga, något du vill betona eller anmärka på?

11. Fotnoter

¹ Enligt Nationella Sekretariatet för Genusforskning där DN-debatten om genusforskning fortsatte hade DN: s debattavdelning stängt för repliker när Maud Eduards ville svara på Rothsteins inlägg. Ett besök här rekommenderas för den som vill läsa om Rothsteins kritik och om alla olika svar på hans inlägg i DN. Se Eduards & Hirdmans repliker på http://www.genus.gu.se/arkiv/2002/dn_forts1.htm och en översikt över debatten på <http://www.genus.gu.se/arkiv/2002/mobbadman.htm> Hämtat den 21/7 2003.

² Statsvetarprofessorn i Göteborg, Ulf Bjereld, kritiserar likt Rothstein kvinnlig särorganisering, oavsett om den är avsiktlig eller oavsiktlig, i sin artikel ”Diskriminerande monopol på jämlikhetsvision” (Svenska Dagbladet 2002-08-26).

³ Den officiella definitionen av jämställdhet kan läsas i sin helhet i Statistiska Centralbyråns skrift *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2002*

⁴ Dessutom sammansmälter han jämställdhetspolitik och jämställdhetsforskning med det feministiska eller genusvetenskapliga forskningsfältet när det i själva verket det inte finns några direkta eller naturliga kopplingar mellan jämställdhetsforskning och feministisk forskning och när genusforskare vanligtvis förbehåller sig rätten att kritisera jämställdhetspolitik och jämställdhetsforskning.

⁵ Förvisso skriver jag feministiska forskare men mina intervjupersoner har alla också undervisningsfunktioner. Det är möjligt att en del av dem jag intervjuat ser sig mer som undervisare, lärare eller lektorer men för att vara konsekvent och skriva enkelt tänker jag under uppsatsens gång att referera till mina intervjupersoner som feministiska forskare.

⁶ Jag drar mig i detta sammanhang för att inkludera maskulinitetsforskare i kategorin ”feministiska forskare” trots att en del maskulinitetsforskare, kvinnor som män, utan tvekan har producerat teori som bör kunna kallas feministisk. Distinktionen feministisk forskare/maskulinitetsforskare kan anses problematisk eftersom del manliga maskulinitetsforskare har inspirerats av och använder sig av feministisk teori och borde därför kunna falla in under kategorin feministiska forskare. Samtidigt som en del feministiska forskare, exempelvis Lynne Segal som skrivit *Slow Motion- Changing Masculinities Changing* (1990) faller in under kategorin maskulinitetsforskare.

⁷ Marilyn Frye ifrågasätter alla ”naturliga” allianser mellan homosexuella män och lesbiska kvinnor i sin artikel *Lesbian Feminism and The Gay Rights Movement: Another View of Male Supremacy, Another Separatism* i boken ”The Politics of Reality: Essays in Feminist Theory” (1983).

⁸ bell hooks menar till exempel att vita, medelklass feminister inte har haft så positiva erfarenheter av att arbeta med män politiskt och inte kan föreställa sig de band som kan uppstå mellan män och kvinnor i till exempel anti-rasistiska eller anti-imperialistiska friggörelsekamper (1984, s 69).

⁹ Att män har ett spänningsfyllt förhållande till feministisk teori och praktik innebär emellertid inte att kvinnor har ett ”naturligt” förhållande till feminism. Att feminism skulle flöda direkt från kvinnliga kroppar. För det första är långt ifrån alla kvinnor ”feministiskt medvetna” och dessutom finns det delade meningar om vad substansen i en feministisk medvetenhet är. Kvinnor gör olika analyser av manssamhället. Som Carin Holmberg har påpekat är antagandet om att alla kvinnor är medvetna om maktobalansen mellan könen ett exempel på hur kvinnor nedvärderas (Holmberg, 1996, s 121);

Om alla kvinnor gjorde samma analys av maktrelationen och ingenting förändrades skulle de onekligen göra skäl för beteckningen 'det svaga könet'. I verkligheten har kvinnor delade meningar i en mängd olika frågor (Holmberg, 1996, s 121).

Av olika skäl är dessutom en majoritet av Sveriges kvinnor inte feminister. Carin Holmberg ger några olika anledningar till detta. Ett är att de definitioner och bilder av feminister som cirkulerar i media är svåra att identifiera sig med. En annan anledning kan vara att kvinnor har anammat regler och värderingar som har mannen som norm. Kvinnor är också en del i reproducerandet av patriarkatet och internaliserar själva

föreställningar om kvinnligt och manligt som delar av sina verklighetsuppfattningar (Holmberg, 1996, s 122-123).

Eftersom kvinnorörelsen ofta har dominerats av en viss specifik grupp kvinnor, vita kvinnor från de dominerande klasserna så har också beteckningen ”feminism” blivit synonymt med dessa kvinnors kamp. En kamp som ofta inte har tilltalat mindre privilegierade kvinnor som istället ofta har känt mer samhörighet med män från deras egna sociala grupper och samarbetat med dessa för att föra en anti-rasistisk, socialistisk och/eller anti-imperialistisk kamp.

¹⁰ I denna artikel ”varnar” bland annat Kahane för män som sysslar med feministisk aktivism och hävdar att vi män måste försöka hantera i vilken utsträckning en anti-sexistisk kamp kommer innebära en kamp mot våra egna maskulina identiteter, en kamp mot oss själva.

¹¹ De svenska feministiska forskarna Paulina de los Reyes (ekonomhistoriker), Irina Molina (kulturgeograf) och Diana Mulinari (sociolog) ger en introduktion till begreppet i det första kapitlet ”Introduktion - Maktens olika förklådnader” i antologin *Maktens (o)lika förklådningar – Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige* (2002).

¹² Kanske ignorerar detta resonemang de olika sanktioner (psykologiska som förnedring eller förlöjligande eller fysiskt våldsamma som misogynistiskt våld från män) som kan som drabbar (kvinnliga) feminister som opponerar sig mot sexism på olika sätt i deras vardag. Men jag tror att det, dessa sanktioner till trots, ändå är enklare för kvinnor att låta feminismen ”förvandla” deras liv, tack vare feministiska ”communitys” och medsystrars hjälp.

¹³ Ett begrepp myntat av antropologen Jorun Solheim (Eduards, 2002b, s 3).

¹⁴ Nancy Hartsock hävdar från sin specifika historiematerialistiska feministiska ståndpunkt att könsarbetsdelningen i de moderna västerländska samhällena ger kvinnor en bild av den *riktiga* sociala världen, en bild otillgänglig för män som exploaterar kvinnors arbete (Hartsock, 1987)

¹⁵ Jag gör inte rättvisa här till den utmärkta artikel Dorothy Smiths skrivit *Women's Perspective as a Radical Critique of Sociology*. Den artikel som jag gissar Harding också bygger på. I denna utvecklar bland annat Smith en kritik av sociologi utifrån kvinnors perspektiv. Kvinnors positioner misskrediterar nämligen sociologin påstående att kunna skapa objektiv vetenskap som är oavhängig forskarens situation. Tänkande från kvinnors liv avslöjar att de ”viktiga” sociologiska frågeställningarna och problematikerna organiserats och formulerats av vita män från de styrande klasserna. Dessa män har kunnat ägna sig åt abstrakt teoretiserande på grund av att kvinnor och underordnade män tagit hand om deras kroppar, lokalerna de arbetar i etc (Smith, 1987).

För att sociologin inte som nu skall arbeta för män i de styrande klassernas intressen och deras ”conceptual imperialism”, som är essentiell i skapandet av kunskap för att styra andra och bevara den nuvarande hierarkiska samhällsordningen, måste istället kvinnors erfarenheter generera de ”problem” som kräver sociologiska förklaringar. Men detta innebär inte att svaren finns i kvinnors erfarenheter. De måste sökas i den sociala, politiska och ekonomiska ordningen (Smith, 1987).

¹⁶ Ståndpunktsepistemologierna är kontroversiell och omtvistade. Det ligger utanför den här uppsatsens ram att utförligare redogöra för ståndpunktsepistemologier och deras kritiker. I den feministiska tidskriften *Signs* fördes det i vinternumret 1997 en debatt mellan Susan Hekman (som kritiserade och utvärderade ståndpunktsepistemologier) och Nancy Hartsock, Patricia Hill Collins, Sandra Harding och Dorothy Smith (som försvarade sina olika forskningsprojekt). Denna skriftliga debatt är väl värd att läsa för de intresserade.

¹⁷ Artikeln presenterades vid en nordisk konferens om mansforskning arrangerad av NIKK. Konferensen hette *På nye eventyr - mandsforskare uden grænser* och gick av stapeln den 26-27 oktober 2001 i Danmark, Hillerød.

¹⁸ Det här verkar ha lett till att det alltid sätts likhetstecken mellan män och maskulinitetsforskning. När till exempel Nina Lykke i sin artikel *Mandsforskning også feministisk forskning?* (2001) diskuterar om

maskulinitetsforskning är feministisk forskning tycks hon också uttala sig om mäns förhållande till feminism. Lykkes artikel presenterades vid den nordiska konferens om mansforskning som nämns i fotnot 15.

¹⁹ Sandra Lee Bartky menar att de upptäckter som feminister gjorde om patriarkatets förtryckande natur inte hade kunnat göras i mäns närvaro. Den intima närheten mellan feministisk teori och kvinnors erfarenheter samt den centrala plats medvetandehöjande hade i 70-taletskvinnorörelse innebar också att separatism var en given strategi (Bartky, 1998, xi). Enligt Lena Gemzöe, en svensk feministisk socialantropolog, handlade behovet av separatism aldrig om att avvisa, förkasta eller att bortse från män. Det fanns en insikt om att en förändring av kvinnors villkor och positioner med nödvändigtvis skulle förändra män och deras positioner. Separatism handlade istället om att vara oberoende av män (Gemzöe, 2002, s 144); ¹⁹

Det politiska behovet av att formera en rörelse som var oberoende av män är i själva verket lätt att förstå, eftersom kvinnorörelsen poängterade att kvinnors privata relationer till män var en del av patriarkatet. Till skillnad från andra förtryckta grupper, poängterade feministerna, lever kvinnor i nära relationer till de överordnade – de sover med fienden. Mäns makt yttrade sig inte bara i patriarkatets offentliga institutioner, utan också i äkta mäns och fäderns kontroll över enskilda kvinnor (Gemzöe, 2002, s 144).

bell hooks har emellertid påpekat att separatismen under 70-talet reflekterade den dåtida kvinnorörelsens medlemmars klass och Ras tillhörighet. Det var främst vita kvinnor tillhörandes medelklass som var privilegierade nog att kunna organisera sig i kollektiv fria från män (och privilegierade nog att bortse från sina klass- och Rastillhörigheter och de fördelar de förde med sig). hooks menar att de anti-män uppfattningar som präglade den nordamerikanska feministiska rörelsen alierade arbetarklasskvinnor och/eller icke-vita kvinnor från rörelsen. Dessa kvinnors livserfarenheter sade dem att de hade mer gemensamt med arbetarklass- och/eller icke-vita män än borgerliga, vita kvinnor och eftersom till exempel Svarta kvinnor hade goda erfarenheter av män i deras gemensamma kamp mot den djupt grodda rasismen i Nordamerika var de inte beredda att särorganisera sig från män (De hade givetvis också erfarenheter av sexism från deras ”egna” män) (hooks, 1984, 67-81).

²⁰ Drude Dahlerup, professor i statsvetenskap med inriktning på genusforskning vid Stockholms universitet, säger i *Kvinnovetenskaplig tidskrift* (2001:1, s 85) att universiteten sannolikt kommer bli några av de sista stora samhällsliga institutionerna, som helt kan erkänna att könssegregering och könshierarkier finns och ständigt återskapas, även i moderna institutioner.

²¹ Maskulinitetsforskaren Michael Kimmel menar nämligen att ett skäl till mäns rädsla för feminism ligger i att feminism primärt inte handlar om män.

²² De ”kvinnliga erfarenheterna” som utgjort grunden för en kritik av androcentrismen i vetenskapen kom i själva verket från västerländska, vita, oftast heterosexuella medelklasskvinnor som stod i en auktoritetsposition inom feministisk teori (Gemzöe, 2002, 136-137)

²³ Givetvis har dessa två teoriutvecklingslinjer influerat och konstituerat varandra i ett dialektiskt förhållande (Göransson, 1989, s 5).

²⁴ I studier av män och maskuliniteter går det enligt Ulf Mellström att skilja mellan 3 olika riktningar; ett anti-feministiskt, ett promanligt och ett profeministiskt. Se Ulf Mellströms artikel ”Pojkar och män. Om maskulinitetsforskning, Robert Bly och andra karlar.” (2000) för en mer utförlig redogörelse av dessa.

²⁵ Med ”gate-keeping power” menar jag den auktoritet som män inom akademien historiskt och traditionellt har haft i att sätta standarden för akademisk kunskapsproduktion, övervaka kunskapsproduktionen och värdera den. Feminister har därför haft svårt att få sina verk erkända och publicerade, speciellt om de hotar main-stream teorier. De som har haft ”gate-keeping power” har nämligen ofta befunnit sig i positioner där de har kunnat påverka vad som blir publicerat och inte publicerat samt vad som bör utgöra en specifik disciplin forskningskanon. Dessa positioner kan vara redaktörer för akademiska tidskrifter, recensenter av vetenskapliga verk samt rådgivare åt förlag. I takt med institutionaliseringen av feminismen i akademien har även feminister vunnit maktpositioner och ”gate-keeping power” inom den feministiska forskningen (Letherby, 2003, s 148-149).

²⁶ Personligen tänker jag att äldre teorier om mäns överordning över kvinnor berörde en makronivå varför individuella män som läste dem inte gärna behövde ta hela det patriarkala förtrycket på sina axlar

²⁷ Sociologen Diana Mulinari framhåller att det bör ifrågasättas om sjuttioalets marxistiska och radikalfeministiska kvinnovetenskapliga teoriutveckling var så ”essentialistisk”, ”deterministisk”, ”enhetlig” och ”endimensionell” som vissa genusforskare har gjort gällande. Vilket skulle vara egenskaper som överskridits av det postmodernas fokus på språk och diskurs samt skyhöga abstraktionsnivå (Mulinari, 2003, s 49). I den tendensen att organisera dagens situation utefter en ytlig och förenklad jämförelse med den på sjuttioalet samt den villigheten skapa diskurser som betonar det politiska under sjuttioalet och det akademiska under nittioalet ser Mulinari en ideologisk intervention med syftet att osynliggöra de starka politiska strömningar som idag finns i feministisk teori (Mulinari, 2003, s 51).

²⁸ Hämtat från <http://www.lu.se/pers/Jamstallldhet/jpolicy.pdf> ,sida 1, den 13 april 2003

²⁹ Hämtat från <http://www.lu.se/pers/Jamstallldhet/jpolicy.pdf>, sida 2, den 13 april 2003

³⁰ Det här är inte förvånande eftersom de som initierar jämställdhetspolicys och sitter i jämställdhetskommittéer ofta själva är djupt invädda i universiteten och i bevakandet av sina egna positioner inte ifrågasätter universiteten som sociala organisationer (Norlander, 1994, s 7)

³¹ Male-bonding eller homosocialitet avser de starka, tysta, icke-könsbestämda lojaliteter som ofta finns mellan män (Eduards, 2002, s 106).

³² Ett standardiserat frågeformulär innebär att samma frågor ställs till alla informanter i samma ordning i syftet att intervjun skall utföras på samma sätt i förhållande till alla intervjupersoner (Widerberg, 2002, s 16).

³³ Visst finns det olika sorters intervjuer, till exempel gruppintervjuer där intervjuaren pratar med 2, 3, 4 eller ännu fler. Min rubrikuppsättning är inte ett försök att normera hur intervjuer skall se ut utan speglar istället det faktum att jag aldrig intervjuade mer än en!

³⁴ Namnen är fingerade. Dem jag intervjuade heter egentligen något annat.

³⁵ Se Carin Holmbergs analys och reflektioner över begreppet manshatare och varför feminister ofta får frågan om de är manshatare (Holmberg, 1996, s 52-61). Sara Stridsberg har i bang diskuterat heteronormen i den svenska kvinnorörelsen och karakteriserat den som ”en god, mansvänlig kvinnorörelse, där en god feminist är en riktig kvinna” (2000:1) Maud Eduards diskuterar också ”manshat” i sin bok *Förbjuden Handling* (2002, s 116-118)

³⁶ Den här diskussionen är inspirerad av Karin Widerberg som i *Kvalitativ forskning i praktiken* diskuterar fördelar och nackdelar med att intervjua människor på deras arbetsplatser (2002, s 93 & 106-107)

³⁷ En meningskoncentrering innebär slutligen att en stor textmassa som den utskrivna intervjun medför blir till en betydligt mer. Detta sker genom att de meningar som intervjupersonerna uttryckt formuleras mer koncist. Alltså har jag tolkat vad som är kärnan i de olika resonemang och åsikter som intervjupersonerna gett uttryck för och omformulerat det i färre meningar. Långa utläggningar från informanternas sida har pressats ihop till korta uttalanden (Kvale, 1997, s 174).

³⁸ Som uppstod eftersom hon läst min meningskoncentrering av hennes intervju. Alltså den text där jag försökte dra ihop och sammanfatta kärnan i det hon sade till mig under vår intervju.